

3 İKİ DİLLİ ORTAMDA DİL EDİNİMİ VE EĞİTİMDE ŞANS EŞİTLİĞİ

Alt düzeyin altında kalan iki dillilik, iki taraflı yarım dilliliktir (*Semilingualismus*) ve bu durum zekâyı olumsuz bir şekilde etkilemektedir.

4 BOLOGNA SÜRECİ VE NEO-LİBERAL EĞİTİM POLİTİKASI

Almanya, şimdi de ülkedeki tüm öğrencilerin "piyasaya" uyum sağlamalarını sağlamak için yeni "özel" okullar kurma peşine düşmüştür.

6 ALMAN EĞİTİM SİSTEMİNİN SORUNLARI VE TÜRK ÖĞRENCİLER

Onlar yeterli Almanca bilmedikleri için, yaşlılarının öğrenmek durumunda oldukları aşamada değil de daha alt öğrenme basamaklarından birisinden başlamak zorundadırlar.

8 ALMANYA'DA GÖÇMENE YAKLAŞIMLAR

Almanyada'ki en büyük göçmen işçi eylemi Köln'de kurulu Ford Otomobil Fabrikası'nda 1973 yılının 24-30 Ağustos tarihleri arasındaki grevdur. Bu grev "Türk Grevi" veya "Vahşi Grev" (*Wilde Streiken*) olarak da tanımlanmaktadır.

10 ALMANYA'NIN GÖÇMENLERE NEDEN İHTİYACI VAR?

47 yıllık göç sürecinde kaydedilen tüm ilerlemelere rağmen alt tabakada geniş yer işgal eden Türk göçmenler kaybedenler arasında birinci sırada geliyorlar.

14 ALMAN OKUL SİSTEMİ VE İNSAN HAKLARI

Asıl sorun bu sistemin çocukları daha 10 yaşında iken "sen şu okul tipine layıksın, sen değilsin ..." diyerek elemekten geçirip değişik çekmelere ayırmasıdır.

15 ANAYURT ÖZLEMİ VE ENTEGRASYON

"Yurt özlemi" kavramı, hüznü duyumsamasından ayrı düşünülemez. O, her zaman yabancı çevrelerde varlığını hissettirir.

...Ve Entegrasyon Sınavını Kazandık!

III. VİYANA KUŞATMASI
(www.diepresse.com, 16.06)
SOSİS DÖNERİ YENERKEN
(Focus online, 26.06)
ENTEGRASYON SINAVI
(www.n-tv.de 24.06)

"Türkiye, Türkiye - wir lieben Deutschland",
www.süddeutsche.de, 26.06

"Futbol, iki takım ve yirmi iki kişi ile oynanan ve sonunda Almanya'nın kazandığı bir spor dalıdır." (Gery Lineker, eski İngiliz Milli Takım oyuncusu).

"Bu da üçüncü Viyana kuşatması olacaktır. Futbol, politığın başka araçlarla devamından başka bir şey değildir." (FAZ, 28.06)

"Bu normal bir maç değil" (n-tv, 24.06)

Bu yıl İsviçre ve Avusturya'da 13.'sü düzenlenen ve 7-29 Haziran'a kadar süren Avrupa Futbol Şampiyonası'nda İspanyollar Almanları 1:0 yenerek kupayı 2. kez ülkelerine götürürken, Almanlar yenildiklerine üzüldü. Türklerin bazıları aynı üzüntüyü paylaştı, büyük çoğunluğu ise sevinçten dört köşe oldu.

Şüphesiz şampiyonaya damgasını vuran ve en çok konuşulan konu, favori olmayan iki takımın, Rusya'nın ve özellikle Türkiye'nin Avrupalılar açısından büyük başarı göstermesi oldu.

Türkiye, son dakika golleriyle beklenmedik bir performans göstererek çeyrek finale yükseldi ve çeyrek finalde rakibi, grup maçlarında Almanları yenen Hırvatlar oldu. Çeyrek final karşılaşmasında Türkiye, yarı finalde Almanlara karşı oynama umuduyla yanıp tutuşurken, Almanlar, bunu hayal etmek bile istememiş, yarı finalde Hırvatlara karşı rövanş almaktan söz eder olmuşlardı.

Türkiye'nin Hırvatistan'ı yenmesiyle korkulan başa

geldi. Türkiye yarı finalde Almanya'nın rakibi oldu. Hava-yı, bir panik ve çatışma korkusu sardı.

Yıllardır süregelen, üzerlerinde oluşturulan baskının (Türklerin entegrasyon özürü oldukları, paralel toplum oluşturdukları, Avrupa'ya ait olmadıkları vs. gibi suçlamalar) getirdiği aşağılanmışlık ve istenmeme duygusuyla Türkler, kendilerini mağdur durumda görürken, en azından futbolda Almanları yenerek, bunlara bir yanıt verme, maçta üstünlük sağlayarak oluşan tepkiyi hafifletme ihtiyacı duyuyorlardı. Alman tarafı ise, bu tepkinin ve bu tepkiye karşı Almanların tepkisinin nasıl olacağını kestirememesinden oluşan korkuyu gidermeye yöneldi. Almanya'nın önde gelen politikacıları ve medyası bu korkuyu gidermeye çalıştı.

"Bütün Alman basını sonsuz olan halk dostluğunun değerlerini, sanki korkudan altına yapacaklarmış gibi duyuruyor." (FAZ, 28.06)

Maç başlayana kadar artık her şey güllük gülistanlıktı.

Almanlarda “entegrasyon özürsüz Türkler” ve “yabancı düşmanlığı” yok olmuş, yerini artık “Türk-Alman dostluğu”na bırakmıştı. Herkes bir kez daha Türkleri keşfetmiş, her yerde Alman ve Türk bayraklı görüntüler gösterilmiş, *Bild* gazetesi turnuva boyunca ekstra Türkçe yayın yapmış, birçok Alman teknik direktörün Türkiye’de bulunduğu, Alman futbolcuların çoğunun Türklerle büyüdüğü, Almanların çoğunun Türkiye’de tatil yaptığı gibi şeyler konuşulmaya başlanmıştı.

Daha düne kadar çok kültürlülüğün (Multi-Kulti) bir hayal olduğunu ve iflas ettiğini beyan edenler, o gün işlerine geldiğinden, çok kültürlülüğün söz eder oldular.

“Yarı final maçı bir Alman-Türk dostluk maçıdır.” (Schäuble, İçişleri Bakanı, www.bundesregierung.de, 25.06)

“Maçın barışçıl bir şekilde geçmesini temenni eder ve umarım ki seyircilerden hiç kimse bu neşeli futbol şenliğini bozmaya kalkışmaz.” (Steinmeier, Dışişleri Bakanı, SAT1, 25.06)

“Spor bir entegrasyon motoru olurken, iki yıl önceki gibi, bütün balkonlarda, arabalarda ve sokaklarda Alman ve Türk bayrakları seyirciler taraflarından dalgalandırıldı. Bunlar güzel dostluk resimleridir.” (Maria Böhmer, Entegrasyondan Sorumlu Bakan, SAT1, 25.06)

“Ben maça politik, milliyetçilik ve tarihsel karşılaştırma yüklenmesine karşıyım.” (Bosbach, CDU grup başkanı, Welt Online, 23.06)

“Ulusun gururu için Allah’ın bu golü verdiği gibi sözler, Türkiye’de büyük bir sorun yaratan konuyu körükliyor. Bu da, azınlıklara karşı sergilenen aşırı milliyetçiliktir.” (Claudia Roth, Yeşiller Partisi, Welt Online, 23.06)

“Türk futbolu milliyetçiliğe ve ırkçılığa hizmet ediyor.” (Orhan Pamuk, Der Spiegel, 23.08)

“Bu maç, Avrupa için de önemli olan birlikteliğimiz için çok büyük bir şanstır. Maçı kimin kazanacağını bilmiyoruz. Ama biz *Bild* ve *Hürriyet* gazetelerinin Genel Yayın Yönetmenleri, maçı kimin kazanması gerektiğini şimdiden biliyoruz. Dostluk ve beraberlik. Birlikte sevilen Almanlar ve Türkler birlikte kutlamalı. Yaşasın Türk Milli Takımı. Yaşasın Alman Milli Takımı” (Ertuğrul Özkök-Kai Diekmann, *Hürriyet* ve *Bild* gazetesi genel yayın yönetmenleri, 25.06)

Nihayet beklenen an gelmiş, iki takımın kaptanları tarafından ırkçılığa karşı bildiri okunmasıyla ve maç öncesinde yapılan beyanlarla (Almanlar açısından bu maç entegrasyonun hangi aşamada olduğunu gösterecekti) bir daha Türkler üzerinde son baskı kurulmuş, karşılaşma başlamış, ilk golü Türklerin atmasıyla Almanlarla “hesaplaşma” umudu doğmuş, Avrupalıların gözünde ise Türkler şahlanmış ve Mozart’ın Türk marşı kulaklarında çınlar gibi olmuştur.

İlerleyen dakikalarda Almanya’nın 2:1 öne geçmesiyle Almanların yüreklerine su serpilmişken, Türklerin ikinci golle beraberliği yakalamasıyla bu su anında buharlaştı. Türkler, artık İsviçre maçında olduğu gibi bir mucizeyi beklerken, Avrupalıların nefesi kesildi ve Viyana surlarının titreştiğini hisseder oldular. Almanların üçüncü golü atarak maçı galibiyetle bitirmesiyle 3. Viyana kışatması geri püskürtüldü. Avrupalılar bir kez daha “barbarlar”dan kurtarıldı!

Bir kez daha Almanlarla “hesaplaşma” şansını kaybetmiş ve umutları suya düşmüş Türkler medya tarafından teselli edilmeye çalışıldı. Medya, Türklerin çok güzel oynadıklarını, son ana kadar çabaladıklarını ve Türklerin kendileriyle gurur

duymaları gerektiğini yazmaya koyuldu.

“Çok güzel bir maç oldu. Biz kazandık ama Türkiye çok iyi oynadı. Maçı seyrederken çok heyecanlandım. Bu maç, Almanlarla Türkler arasında yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Açılan bu güzel yolda yürümeye devam etmeliyiz.” (Angela Merkel, *Hürriyet*, 28.06)

“Siz daha iyi oynadınız, ama biz kazandık.” (Kurt Beck, *Hürriyet*, 28.06)

“Hiç önemli değil. Biz milli takımımızla gerçekten gurur duyduk. Büyük bir maç oldu. Türkiye ve Almanya’ya yakışan bir maç oldu. Ayrıca maç öncesi ve sonrası çok güzel görüntülere tanık olduk. Bu her şeyden daha önemli.” (Ertuğrul Özkök, *Hürriyet*, 28.06)

Ve maç bitmişti, ama önemli değildi. Her şeyden daha önemli olan Almanların yenmesi ve “dostluk ve entegrasyon”un kazanmasıydı. Türkler kaybetmişti, ama “ikinci vatanımız” kazanmış ve Türkler entegrasyon sınavından yırtmıştı. Bu kadar basitti herşey. Artık entegre edilmiş, Almanlarla et ve kemik gibi olmuştuk.

Maçtan sonra Türklerden beklenen büyük çatışmalar olmazken (maçtan önce Türkler üzerinde oluşturulan bu psikolojik hegemonyadan ve ortamdan sonra tersinin beklenmesi bile komikti zaten), Dresden’de 20-30 kişilik sağcı grup üç döner dükkanını yağmalamış, 20 kişi yaralanmış ve Türk bayrağı yakılmıştı. (*Deutsche Welle*, 26.06) Chemnitz ve Leipzig’te benzer olaylar olmuş ve Türklerin entegrasyonu başladığı gibi bitmişti.

Evet, bugün anlaşılması gereken, futbolla gelen entegrasyonun ve dostluğun futbolla gittiğidir. Sorulması gereken soru ise, futbol üzerinden yürütülen hesaplaşmaların ve çekişmelerin yarın hangi araçlarla devam edeceğidir.

İÇERİK

...Ve Entegrasyon Sınavını Kazandık!	3	Dr. phil. Esin İleri
İki Dilli Ortamda Dil Edinimi ve Şans Eşitliği	4	Emre Ertem
Bologna Süreci ve Neo-liberal Eğitim Politikası	5	Mevlüt Asar
Eğitim-Öğretim Sorunu ve Çözüm Yolu	6	Nihat Ercan
Alman Eğitim Sisteminin Sorunları ve Türk Öğrenciler	7	Kitap Tanıtımı
“Tılsımı Bozulmuş Ulus”, Prof. Dr. Sargut Sölgün	8	Doçent Dr. Uğur Tekin
Almanya’da Göçmene Yaklaşımlar	10	Cem Şentürk
Almanya’nın Göçmenlere Neden İhtiyacı Var?	11	Kubilay Ercenk
Bir “İnandırma” Modeli ve Düşündürdükleri	11	Kitap Tanıtımı
“Birlikte Yaşamın Şifreleri”, Mete Atay	12	Mehmet Ayas
Türk Dernekleri ve Uyum	13	Kemal Yalçın
Beyni Özgürleştirmek ve Bilim İnsanı Yetiştirmek	14	Dr. Hakan Akgün
Alman Okul Sistemi ve İnsan Hakları	15	PD Dr. Hacı-Halil Uslucan
Yurt Özlemi ve Entegrasyon	14	Haber
Cumhuriyet Hafta Kapandı...	16	Haber
KRV’de “Türkçe ve Almanca Okuma Yarışması”	16	Haber
Deniz Feneri		

DIE GASTE

İKİ AYLIK TÜRKÇE GAZETE

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
(ViSdP): ZEYNEL KORKMAZ

Duisburg/Essen Üniversitesi,
Türkçe Öğretmenliği Bölümü Öğrenci Temsilciliği

E-Posta Adresi:

diegaste@yahoo.com

İki Dilli Ortamda Dil Edinimi ve Eğitimde Şans Eşitliği

Dr. phil. Esin İLERİ

Dilbilimcilere göre, bir insanın ana dilini öğrenmesi, hem de **dil edinmesi** anlamına gelmektedir ve anadilini öğrenmenin (bebeklikten okula başlayana kadar) üç görevi vardır.

1. İnsanın, etrafında ve dünyada gördüklerini, aynı zamanda hislerini adlandırması;

2. Anadilini öğrenirken, dili yalnız somut olarak değil, soyut olarak da öğrenmesi; insanın beyninde/zihninde böylece kavramların ve bir dil sisteminin oluşması; bu dil sistemine bağlı olarak aynı zamanda bir düşünce sisteminin oluşması ve başka bir dili öğrenirken, anadili sisteminden (dil bilgisi) ve anadiline bağlı olan düşünce sisteminden yararlanması;

3. İnsanın aynı dili konuşan diğer insanlarla iletişim kurması.

Bu tanımlama **anadili/aile dili ile toplum dili aynı** olan çocuklar için geçerlidir.

Peki **iki dilli yaşam ortamında dil edinme** nasıl oluyor? Dil edinme de anadiline/aile diline ve toplum diline hangi görevler düşüyor?

Avustralya’da ve Kanada’da yapılan dilbilimsel araştırmalar, iki dilli yaşam ortamında dil edinmenin bir dili değil de, iki dili de kapsadığını göstermektedir. Tabii çocuk iki dili de konuşan kişilerle bir araya geliyorsa (örneğin aile içinde, yuvada, okulda, toplumda). Dil edinmenin iki dili de kapsadığı, çocuğun böyle durumlarda bazı adlandırmaları anadilinde, bazı adlandırmaları ise toplum dilinde yapması ile açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Onun için **iki dilli yaşam ortamında yetişen bir çocuk için**, ya 1. dilde (anadilinde/aile dilinde) veya 2. dilde (toplum dilinde) dil edinme diye bir durum yoktur. Bilakis **hem 1. dilde** (anadilinde/aile dilinde), **hem de 2. dilde** (toplum dilinde) **dil edinme** vardır. Bunu Skutnabb-Kangas ile Toukoma İsvetç’te yaşayan Fin kökenli öğrencilerin dil edinmesi ve okuldaki başarıları üzerine yaptıkları araştırmalarla açıkça ortaya koymuşlardır. Bu araştırmalar sonucu İsvetç’teki okullarda Fin kökenli çocuklar için Fince **birinci sınıftan son sınıfa kadar zorunlu anadili dersi** olarak müfredat programına girmiştir.

Skutnabb-Kangas ile Toukoma aynı zamanda **iki dilliliğin bir alt düzeyi** ve bir de **üst düzeyi olduğunu**, 1. dil olan anadilindeki **dil edinme düzeyi** ile 2. dil olan toplum dilindeki dil edinme düzeyinin **elele yürüdüğünü** kanıtlamışlar ve **iki dilliliğin değişik düzeylerini** tanımlamışlardır.

Alt düzeyin altında kalan iki dillilik, iki taraflı yarım dilliliktir (*Semilingualism*) ve bu durum zekâyı olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Almanya’da okula giden Türk kökenli çocukların ve gençlerin çoğunun iki dilliliği halen bu durumdadır.

İki dilliliğin alt düzeyi ile üst düzeyi arasında kalan iki dillilikte (*Dominanter Bilingualism*), her iki dil de iyi bilinmemektedir. Bu durumun zekâyı ne olumlu, ne de olumsuz herhangi bir etkisi yoktur.

Üst düzeyi aşan iki dillilikte (*Addi-*

tiver Bilingualism) ise, her iki dile de anadili gibi hâkim olunmaktadır ki, bu durum zekâyı da arttırmaktadır.

Kanadalı dilbilimci James Cummins de “*Semilingualism*” üzerine şunları yazmıştır: Eğer bir çocuğa, konuşma dili olarak henüz tam anlamıyla hâkim olmadığı bir dilde okuma yazma öğretilmek istenirse (örneğin toplum dilinde) ve bütün dersler o dilde yapılırsa, bu zamanla **anadilinde de gerilemeye sebep** oluyor. Anadilindeki gerileme toplum dilinde yine bir gerileme getiriyor. Böylece fasit bir daire oluşuyor ve çocuk her iki dilde de geriliyor ve iki dilde de **yarım dilli** oluyor. **Yarım dillilik** kendini yalnız dilde değil, aynı zamanda **düşünme yeteneğinde** de gösteriyor. Çocuk hiç bir dilde tam anlamıyla bir **düşünce sistemi** kuramadığı için (dil ve düşünce sistemi birbirine bağlıdır), okulda başarılı olamıyor.

Skutnabb Kangas ile Toukoma’nın araştırmalarından çıkardığı başka bir sonuç da, iki dilli yaşam ortamında yetişen bir çocuğun (tabii eğer **çocuk iki dili de okulda öğrenirse**, sırf aile içinde değil) ancak **12 yaşında tam anlamıyla iki dilli** olabildiğidir.

Öyle ise Almanya’daki okulların görevi önce Türk kökenli çocukların ve gençlerin 12 yaşına kadar orta düzeyde (*dominanter Bilingualism*) **iki dilli** (*Türkçe ve Almanca*) olmasını sağlamaktır; zira iki dili de sağlam olan bir kimse, 3. bir dili çok daha kolay öğrenebilir; iki dili de sağlam olmayan bir kimse ise, 3. bir dili hiçbir zaman öğrenemez...

Onun için eğer bugün Türk kökenli öğrencilerin çoğu –Almanya’da doğduğu halde– Almanca’yı iyi bilmiyorsa, bu onların Türkçe’yi daha iyi bildiği veya Türkçe konuştuğu için Almanca öğrenemediği anlamına gelmez. Bilakis bu gençlerin, Almanca’yı ölçünlü dil olarak (ki okulda ve meslek eğitiminde başarının anahtarı budur) öğrenememelerinin sebebi, Türkçe’yi de ölçünlü dil olarak bilmediklerinden ileri gelmektedir. Bunun sebebi ise, Türk kökenli öğrenciler için, okulda iki dilli eğitim yapılmamasıdır. Çünkü:

1. **Anadili yalnız aile içinde öğrenilemez** (örneğin yazı dili ve ölçünlü dil olarak). Eğer anadili yalnız aile içinde öğrenilebilseydi, o zaman anadili dersinin hiç bir ülkede müfredat programında yer almaması gerekirdi.

2. Okulda öğretilen anadili dersi her ülkede herhangi bir lehçe veya şive değil, **ölçünlü dildir**.

3. Bir öğrencinin okulda anadili dersi alıp almaması hiçbir ülkede **anababanın keyfine** bırakılmamıştır.

Öyle ise yanlış olan, iki dilli yaşam ortamında uygulanan dil öğretimi yontem-

midir ve değiştirilmesi gereken budur; zira İsvetç’teki öğrenim ortamı Fin kökenli öğrenciler için ne ise, Almanya’daki öğrenim ortamı Türk kökenli öğrenciler için odur. İki dilli eğitime verilecek en güzel örnek, Almanya’nın Schleswig-Holstein Eyaleti’ndeki Danimarka okullarının müfredat programıdır. Güney Schleswig’de yaşayan ve **Alman vatandaşları** olan 591.297 Dan kökenli insan **1949 “Kiel Erklärung”** dan (Kiel Bildirisi) beri azınlık statüsündedir. Danimarka okullarının müfredat programı şöyledir:

İlköğretim: 1. sınıfta: 9 saat Danca, 1 saat Almanca; 2. sınıfta: 8 saat Danca, 6 saat Almanca; 3. sınıfta: 7 saat Danca, 6 saat Almanca; 4. sınıfta: 6 saat Danca, 6 saat Almanca; 5. sınıfta: 5 saat Danca, 5 saat Almanca ve 4 saat İngilizce (yabancı dil).

Bu müfredat programında dikkate alınması gereken nokta, anadili olan Danca ders saatinin okul başlangıcında toplum dili olan Almanca’dan çok daha yüksek olduğu, okuma yazma tekniğinin Danca öğretildiği ve Danca’nın ilköğretimin son sınıfına kadar Almanca ile eşit ders saati olarak devam ettiğidir. Bu durum orta öğretimde ve lisede de anadili Danca 4 saat ve toplum dili Almanca 4 saat olmak üzere aynıdır. İngilizce **11-12 yaşında** başlamaktadır, ama burada dikkate alınması gereken başka bir nokta da Almanca, Danca ve İngilizce’nin Hint-Avrupa dil ailesinden olmasıdır. Türk kökenli öğrenciler ise İngilizce’yi “*Hauptschule*”nin 10. sınıfında, “*Realschule*”nin 8. sınıfında ve yalnız “*Gymnasium*”un 5. sınıfında (Danimarka okullarında olduğu gibi) öğrenebilir; çünkü Türkçe, Hint-Avrupa dil ailesinden değildir.

Danimarka okulunda uygulanan dil dersi modeli, öğrencilerin her iki dili de (Danca ve Almanca) **öğrenmelerini** ve **korumalarını** amaçlamaktadır; çünkü iki dilli ve iki kültürlü bir ortamda yetişen öğrencilere okulda uygulanan dil dersi modeli **amaca göre** değişmektedir.

İki dilli ortamda uygulanan ders modellerini ve bunların amacını Guus Extra ile Ton Vallen aşağıdaki gibi tanımlamışlardır.

Model A ve model B iki dilli yaşam ortamında tek dilli eğitimi amaçlamaktadır. **Model C** (anadilinden toplum diline geçiş) ve **model D** (her iki dili de öğrenme ve koruma) **iki dilli yaşam ortamında iki dilli eğitimi** amaçlamaktadır.

A. Azınlık dilinin toplum dilinden ayırımı: Okulda yalnız “azınlık” dili öğretilmekte ve bütün dersler bu dilde yapılmaktadır. Bu modeli 3. ülkelerde yaşayan Avrupalılar kendi açtıkları okullarda kendi vatandaşlarına uygulamaktadır, yani okullarda saygınlığı (*Prestige*) yük-

sek olan Avrupa dili öğretilmekte, toplum dili öğretilmemektedir.

B. Azınlık dilinin toplumda eriyip kaybolması: Okulda yalnız toplum dili öğretilmekte ve dersler bu dilde yapılmaktadır. Bu modelde 3. ülkelerden Avrupa’ya gelen çocuklar, eğitimlerini saygınlığı (*Prestige*) yüksek olan toplum dilinde yapmak zorunda bırakılmaktadır. Böylece bu çocukların **anadilindeki becerileri ve yetenekleri** okuldaki başarılarına herhangi bir katkıda bulunmamaktadır; çünkü anadilinin okula başlandığında konuşma dili olarak varlığı yok sayılmaktadır.

C. Anadilinden toplum diline geçiş: Azınlık çocukları birinci sınıfta saygınlığı az olan anadilinde derse başlamakta ve öğretim yavaş yavaş saygınlığı yüksek olan toplum diline ve o dilde yapılan derslere doğru kaydırılmaktadır; çünkü eğitimin hedefi anadilini de öğretmek ve korumak değil, toplum dilini öğretirken **anadilini** sadece bir **araç** olarak kullanmaktır. Bu modelde anadili zorunlu ders değildir ve sınıf geçmeyi etkilemez.

D. İki dili de korumak: Her okul tipinde (*Hauptschule, Realschule, Gesamtschule ve Gymnasium*) **hem anadili, hem de toplum dili 1. sınıftan son sınıfa kadar** öğretilmekte ve **ders dili** olarak kullanılmaktadır.

Dil dersi modellerinden de anlaşılacağı üzere, uygulanan müfredat programı ile amaçlanan iki dilliliğin düzeyi arasında sıkı bir bağlantı vardır. Bu, nitelik ve nicelik bakımından iki dilin de eğitim ve öğretimde eşit olarak kullanılıp kullanılmamasına (örneğin: dil dersi ve ders dili olarak) bağlıdır. Eğer bir dil, ders dili olarak da kullanılırsa, o zaman o dilde kavram üretilir ve soyutlama yapılır. Bu bakımdan yalnız **D modeli** tam anlamıyla **iki dilli eğitim modelidir**, C modeli ise değildir. Türk kökenli öğrencilere yalnız Almanca okuma yazma öğretilirken Türkçe’nin araç olarak kullanılmak istenmesi ve Türkçe dersinin her okul tipinde son sınıfa kadar devam etmemesi, **C modeline** örnek olarak verilebilir. C modelinde yapılan bir hata da, anadili okulda öğretilmeye de tam anlamıyla bilinir sanılıp toplum dili öğretilirken anadilinden yararlanılmaya kalkışılmasıdır.

Onun için Türk kökenli öğrenciler için (ister Alman vatandaşları olsun, ister Türk vatandaşları olsun) **Türkçe’nin anadili dersi olarak 1. sınıftan** (hattâ iki dilli yuvalardan) **son sınıfa kadar her okul tipinde** (*Haupt- und Realschule, Gesamtschule, Gymnasium*) **yasal hak olması** ve İngilizce’nin liselerde 12 yaşından sonra öğretilmesi **şans eşitliği için şarttır**.

(Ayrıntılı bilgi için bkz. “Almanya’da Türkçe”, www.gokkusagi.de)

Türkiye’de ve Avrupa’nın diğer ülkelerinde eğitimin alınıp satılan bir meta haline getirilmesi için Avrupa Birliği (AB) tarafından Bologna Süreci kapsamında yürütülen çalışmalar hızla ilerlemekte. Avrupa Birliği Komisyonu’nun yayınladığı rapora göre, üniversitelerde öğrencilerden alınan harçlar “pazar etkisi” yaratarak öğrencilerin motivasyonunu arttırıyor.

Bologna Süreci ve Neo-liberal Eğitim Politikası

Emre Ertem

Türkiye’de “*Erasmus Öğrenci ve Akademik Personel Değişim Programı*” ile adını duyuran ve daha sonra Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanarak, 3 Temmuz 2006 tarihinde kamuoyuna duyurulan “*Yükseköğretim Stratejisi (Taslak) Raporu*” ile ete kemiğe bürünen Bologna Süreci, Almanya’da ise kendini üniversite öğrencilerinden alınmaya başlanan harçlar ve Alman yüksek öğrenim sisteminin “uluslararasılaştırma” adı altında ABD yüksek öğrenim sistemi ile uyumlaştırılması şeklinde gösterdi. Türkiye’deki üniversite sistemi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin (ODTÜ) kurulmasıyla başlayan ve 1990’ların başından itibaren çok hızlı ilerleyen bir süreç içerisinde ABD yüksek öğrenimine uyumlaştırıldığı için Almanya’da yaşanan tartışmaların hiçbirine Türkiye’de tanık olunmadı.

Türkiye’de üniversite öğrencilerinden alınan harçlar ise çok kısıtlı bir öğrenci çevresi tarafından protesto edilirken, üniversite diploması sayesinde sınıf atlayabileceğini düşünen ve bu “bedele” katlanmaya hazır olan alt-orta ve alt gelir seviyesinden gelen öğrenciler tarafından kabullenildi. Üniversiteye gitme imkânını yakalayan öğrencilerin, zaman içerisinde daha fazla orta-üst gelir seviyesindeki ailelerin çocuklarından oluşmasıyla beraber, harçların kaldırılması yönündeki istekler daha az duyulmaya başlandı. Ayrıca küçük Anadolu kentlerinde açılan üniversiteler, çocuklarını mali nedenlerle büyük kentlerdeki üniversitelere gönderecek aileler için bir seçenek oldu.

Ancak Türk üniversitelerinin içinde bulunduğu durum, kapitalizmin genel işleyişi açısından bile sorunludur. Türk üniversiteleri, mali problemler, akademik personel eksikliği ve sahip oldukları akademik personelin bilimsel nitelikler açısından yetersiz oluşu gibi sorunlar nedeniyle, Türkiye’deki bağımlı-kapitalist sistemin işleyişini sağlayacak kadroları bile yetiştirememekte, görece iyi bir eğitimden geçmiş kadrolar ise Türkiye’yi terketmektedir. Bu duruma rağmen, hem orta öğretim hem de yüksek öğrenim düzeyinde Türkiye’ye model olarak sunulan Alman sisteminin sınıfsal ayrım üzerine kurulu aşırı dışlayıcı yapısı Almanya’da bile sert eleştirilerle karşı karşıyken, bu eleştirilerin hiç birinin Türkiye’deki medya organlarında yer bulmaması ve ısrarla “herkes üniversite-

ye gitmek zorunda değil, Almanya’daki gibi meslek eğitimi verelim” şeklindeki açıklamalar sermayenin işleyiş mantığını bilenler için hiç de şaşırtıcı değildir.

Türkiye’de bu söylemin yüksek öğrenim politikalarındaki yansıması ise Bologna Süreci’ne uyum olarak ortaya çıktı. YÖK tarafından hazırlanan “*Yükseköğretim Stratejisi (Taslak) Raporu*”, Bologna Süreci ile tamamen uyumludur. Hatta rapor belli bir noktaya kadar sadece Bologna Süreci ile ilgili belgelerin Türkçeleştirilmesinden ibarettir. YÖK raporunun girişinde bir stratejiye ihtiyaç duyulduğu ve üniversitelerin bir dönüşüm yaşamaları gerektiğine vurgu yapılıyor ve bu dönüşümden amaçlananlar şu şekilde sıralanıyor:

- Daha fazla ve daha geniş bir yaş grubuna öğretim vermek
- Toplumla daha güçlü köprüler kurarak bölgesel ve ulusal kalkınmaya daha fazla katkıda bulunmak
- Öğretimde mezunların iş bulabilme kapasitesini arttırmak, araştırmada bilgi üretimi yanı sıra uygulamaya yönelmek
- Paydaşlara hesap verebilen, açık ve saydam yönetim modelleri geliştirmek
- Tüm bunları, giderek azalan kamusal kaynaklar ile karşılayabilmek

Üniversite Konseyleri Derneği’nin YÖK raporu ile ilgili hazırladığı değerlendirme metninde¹ de belirtildiği gibi, “bu nedenler sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda üniversiteleri yeniden dönüştürmek olarak okunabilir”. YÖK’ün raporunda belirtilen bu amaçlar ile AB’nin Lizbon 2010 hedefleri birebir örtüşmektedir.

Türkiye’deki üniversitelerin dünyadaki ilk beş yüz üniversite listesi içine giremediği yaygarasına benzer bir şekilde, Almanya’daki öğrencilerin OECD tarafından hazırlanan PISA testinin değişik bölümlerinden düşük puanlar alması sonrası Alman basınında çıkartılan gürlü de, eğitimin piyasalaştırılması için kullanılmaktadır. PISA testi, OECD kriterlerine göre, yani piyasa kriterlerine göre hazırlanmış bir test olduğu için ortaya çıkan değerlendirme de öğrencilerin bilgisini ya da yeteneklerini değil, piyasa için ne kadar uygun olduklarının ölçümünün sonucudur. Başta Türk çocukları

olmak üzere, Almanca bilmeyen göçmen çocuklara Almanca öğretmek yerine, onları bilmedikleri bir dil olan Almanca’da seviye tespit sınavlarına tabi tutan ve sorunlu çocukların eğitim alması için kurulmuş özel okullara yollayan Almanya, şimdi de ülkedeki tüm öğrencilerin “piyasaya” uyum sağlamalarını sağlamak için yeni “özel” okullar kurma peşine düşmüş, SPD-Yeşil hükümeti zamanında tamamen önü açılan özel okul ve yüksek okullar, Türkiye’dekine benzer bir bahane ile, eğitim kalitesini arttırmak için, sermayenin, eğitim “sektörüne” girmesi gerektiği söylemi ile normalleştirilmeye çalışılmaktadır. Bununla da yetinmeyen Alman devleti, –sınıfsal farklılıklara göre şekillenmesinin kaçınılmaz olacağı– elit okullar ve yüksek okullar kurmaktadır.

Hayata geçirilecek projeler PISA testinden alınacak sonuçları düzeltebilir, ancak bu eğitimin kalitesinin ya da eğitimde fırsat eşitliğinin artacağı anlamına gelmemektedir. İlk beş yüz üniversite listesinde 170 üniversite ile ilk sırada bulunan Birleşik Devletler’de, “alt gelir seviyelerinden gelen öğrencilerin %51’i ya 2 yıllık okulları bitirmekte ya da eğitim kalitesi düşük üniversitelere gitmektedir”.

Almanya’da Hessen eyaletinde Sol Parti’nin (*Die Linke*) de büyük katkısı ile üniversite harçlarının kaldırılması, neo-liberal uygulamalardan dönmenin mümkün olduğunu göstermek açısından önemli bir gelişme olsa da, AB’nin yapısal politikalarının hayata geçirilmesi önlenmedikçe bu gelişme çok küçük bir kazanım olarak kalacaktır. Bask ülkesinde, Avrupa’nın değişik ülkelerinden gelen üniversite öğrencilerinin (Avrupa Üniversite Öğrencileri Forumu) ilan ettiği Bakaiku deklarasyonu, bir sonraki aşama için bir rehber olarak okunabilir.

Bologna sürecinin, “Dünya Ticaret Örgütü” gibi uluslararası organizasyonların ve onların GATS (hizmetlerin serbest dolaşımı sözleşmesi) gibi anlaşmalarının, Avrupa Birliği’nin ve onun Bolkenstein direktifi ve Lizbon 2010 hedefinin, Dünya Bankası’nın bir dayatması olduğunu ilan eden Bakaiku deklarasyonu², Bologna sürecinin hemen durdurulmasını ve bu süreçte atılan adımların geri alınmasını talep etmekte, ve herkesi mücadeleye davet etmektedir.

¹ <http://www.universitekonseyler.org/sites/default/files/docs/strateji-raporuna-dair.doc>

² http://www.gaztesarea.net/bereciak/ikaselegairullra/?page_id=60

Kalkınmış ülkeler arasında yapılan PISA araştırmasının ortaya koyduğu gibi Alman okul sistemi hem eleyici hem de ayırıcı. Bu durum toplumun en zayıf kesimini oluşturan göçmenlerin çocuklarını daha çok etkiliyor. Örneğin ilkökul öğretmenleri, *Gymnasium*'a gidebilecek durumda olan öğrencilere *Hauptschule* ya da *Gesamtschule*'leri tavsiye ediyorlar. Hatta kurumsallaşmış bir ayrımcılık söz konusu!

Eğitim-Öğretim Sorunu ve Çözüm Yolu

Mevlüt ASAR
Öğretmen/Yazar

Ekonomik İşbirliği Örgütüne üye ülkeler arasında yapılan PISA araştırmasının sonuçları yayınlanıp, Alman öğrencilerin en alt sıralarda yer aldığı ortaya çıkınca, bazı tutucu politikacılar, yabancı öğrenciler olmasaydı Almanya'nın daha başarılı olacağını ileri sürerek, suçu göçmen öğrencilerin omuzlarına yüklemeye çalıştılar. Aslında PISA göçmen öğrencilerin başarısızlığını ve başarısızlıklarının temel nedenlerini yeniden gözler önüne seren bir belge oldu. Bu araştırmanın yapıldığı diğer ülkelerdeki (İsveç, Norveç, Avusturya ya da İsviçre) Türkiyeli göçmen çocuklarının daha başarılı oldukları, daha iyi okuyup yazabildikleri de ortaya çıktı. Bu durum suçun çocuklarda olmadığını, nedenlerin başka yerlerde aranması gerektiğini gösteriyor.

Araştırma sonuçlarına göre göçmen öğrencilerin ancak yarısı, basit bir Almanca ile yazılmış metinleri anlayabiliyorlar. Ailesinde sadece Türkçe konuşulan 15 yaşındaki gençlerin çoğunun okuma yeteneği ilkökul düzeyinin altında. Alman öğrencilerinde *Gymnasium*'a gidenlerin oranı %60'ları bulurken Türkiyelilerde bu oran %7-8. Çocuklarımızın %60 yakını *Hauptschule*'lere gidiyor. Bunlardan %25 *Hauptschule* diploması alamadan ayrılıyorlar. Ve okuldan sonra öğrenim yeri bulamıyorlar. Bir meslek öğrenmeden çalışma yaşına gelen Alman gençlerinin oranı sadece %9 iken Türkiyeli gençlerde bu oran %40'ı buluyor. Buna bağlı olarak da Türkiyeli gençler arasındaki işsizlik korkunç boyutlara varıyor.

Dikkatinizi çekerim, söz konusu olan gençler, Rusya'dan yeni gelmiş, getirilmiş ailelerin çocukları değiller. Tam tersine, ana-babaları 40 yıldır bu ülkede yaşayan, Berlin'de, Duisburg'da, Dortmund'da doğmuş, ana-okulundan başlayarak tüm zorunlu okul sürecini burada yaşamış olan çocuklar. O halde sorunun nedenini çocuklarda değil başka yerlerde aramak gerekiyor. PISA araştırması, bizim bildiğimiz, daha önce dile getirdiğimiz asıl nedenleri ortaya koyuyor. Çocuklarımızı başarısızlığa mahkum eden bu nedenleri üç grupta toplamak mümkün:

BAŞARISIZLIĞIN NEDENLERİ

Kalkınmış ülkeler arasında yapılan PISA araştırmasının ortaya koyduğu gibi Alman okul sistemi hem eleyici hem de ayırıcı. Bu durum toplumun en zayıf kesimini oluşturan göçmenlerin çocuklarını daha çok etkiliyor. Örneğin ilkökul öğretmenleri, *Gymnasium*'a gidebilecek durumda olan öğrencilere *Hauptschule*

ya da *Gesamtschule*'leri tavsiye ediyorlar. Hatta kurumsallaşmış bir ayrımcılık söz konusu!

Aynı şekilde UNICEF'in açıkladığı raporda da bu sorunlar ortaya konuldu. Maalesef bütün sosyalliğine rağmen Almanya gibi bir ülkede, özellikle de eğitim alanında ayırıcı ve eleyici bir sistem söz konusu. Alman okul sistemi sosyal eşitsizliği yeniden üretiyor. Göçmenler de bu ülkede sosyal statü bakımından daha alt sınıfta bulunuyorlar. Durum böyle olunca, onların çocukları da bu elemenden daha çok etkileniyorlar. Sorun temel olarak burada yatıyor.

Bugün göçmen çocukların sorunu olarak görünen şey aslında Alman eğitim sisteminin bir sorunudur. Alman okul sistemi yeni ihtiyaçlara kolay kolay kendisini uyduramıyor. Eğitim sisteminin baştan aşağı bir yenileşme hareketine, ayne, 1970'li yıllarda olduğu gibi yeniden yapılanmaya ihtiyaç var. O zamanlar, işçi ailelerinin çocuklarının üniversitelere gitmesi pek nadir bir durumdu. Sonra yapılan reformlarla, yüzde 30-40'lara kadar çıkarılabiliyordu. Ancak, şimdi yeniden bir geriye dönüş süreci yaşanıyor. Üniversitelerdeki işçi ailesi çocuğu sayısı her geçen yıl azalıyor. Sistemin eleyici niteliği yeniden güçlü bir şekilde ortaya çıkmış durumda.

YANLIŞ ÖĞRETİM KONSEPTLERİ

Alman toplumu kırk-elli sene önce gibi bir tek dilin konuşulduğu, bir tek kültürün egemen olduğu bir toplum değil artık. Ta baştan beri geçici bir olgu sayılan ve bir gün "çekip gidecekleri" düşünülen "konuk işçiler" sonunda ayrı dilleri, dinleri ve kültürleri olan etnik gruplar olarak Alman toplumunun ayrılmaz bir parçası oldular. Fakat, Alman hükümetleri ve politikacılar "Almanya bir göçmen ülkesi değildir!" diyerek bu gerçeği görmek ve kabullenmek istemediler. Bu anlayışın etkisi altındaki Alman okul sistemi de sayıları giderek artan yabancı kökenli öğrencileri adeta yok sayarak, "milli eğitim" anlayışında diretti. Bugüne değin sürdürülen bu eğitim anlayışı, çocuklarımızı okullardan, öğretmenlerden ve Almanca'dan soğutmakta, okuldaki başarılarını düşürmektedir.

Türkiyeli gençler arasında dil sorunu önemli bir problem olarak varlığını sürdürüyor. Alman okul sistemi kendisine gelen bütün çocukları 'Almanca biliyor' diye kabul ediyor ve Alman çocuklarına yapılan uygulamanın aynısına tabi tutuyor. Göçmenlerin özel sorunları dikkate alınmıyor. Sonuçta, 10. sınıfın

sonunda alınan diplomalara baktığımızda, tabi ki Türkiye kökenli öğrencilerin başarısının düşüklüğü hemen dikkati çekiyor.

Evet şu ya da bu okulda Almanca teşvik/destekleme dersi veriliyor; interkültürel projeler ya da denemeler yapılıyor ama hala, nerdeyse öğrencilerinin 1/3 Alman kökenli olmayan öğrencilerden oluşan bir okulun nasıl bir okul olması gerektiği konusunda, gerek Almanya'da gerek başka göç ülkelerinde bir çok bilimsel konsept geliştirilmiş olmasına karşın uygulamaya konulmuyor. Aradan 40 yıl geçmesine rağmen Alman okulu göçmen öğrencilere eşit şans sağlayabilmiş değil!

Ancak bir de madalyonun öteki yüzü var: Biz göçmenlerde bu kırk yıl içinde çocuklarımızın şans eşitliğine ulaşabilmesi için pek bir şey yapmadık. Türkiye'de öğrenimden pay alamamış, çoğu ilkökul mezunu bile olmayan birinci kuşak, yatırımı çocuklara değil başka alanlara yapmayı tercih etti. İspanyollar çocuklarının geleceğine ve öğrenimine büyük önem verip onlara Almanca öğretmeye özel dersler aldırılmaya uğraşırken, onlar eve, arsaya yatırım yapmak, araba almak uğraşındaydılar.

ÇÖZÜM YOLU

Göçmen çocuklarının şans eşitliğinin sağlanması, ancak Alman okul sisteminin ve okul öncesi eğitim kurumlarını kendini yenilemesi/değiştirmesi ile mümkündür. Okullar, eğitim kurum ve kuruluşları sadece Alman diline ve kültürüne dayanan "milli" eğitim anlayışını bir yana bırakarak günümüz koşullarına uygun çok dilliği, kültürel çoğulculuğu ilke edinen bir eğitim anlayışına/politikasına yönelmelidir.

Çocuklarımızın çok erken yaşlarda teşvik edilmesi, ilk okulda daha iyi hazırlanması gerekiyor. Okullarda çocukların sorunlarını bilen onları bireysel olarak teşvik edebilecek iyi yetişmiş öğretmenlerin sayısının artması gerekiyor.

Ders programlarının, okul programlarını yeniden yazılması, öğretmenlerin bunları uygulayacak konuma getirilmesi, yani hizmet içi eğitimde geçirilmesi gerekiyor.

Anne babayı eğitmedikten sonra tek başına çocukları eğitmek, belli bir yere getirmek çok zor. Bu anlamda okulların aileye açılması, anne babalara yönelik de programlar üretmesi gerekiyor. Okul resmi bir kurum olarak değil, ailenin de gelip gidebileceği, eğitildiği bir kurum hali almalıdır. Eğitimle ilgili bütün sorunların okul içerisinde tartışılması, çözüm yolları aranması gerekiyor. Bu tür projelerin hayata geçirildiği okullarda öğrencilerin başarısının arttığı görülüyor.

Özetle söylemek gerekirse, anne babaların eğitim konusunda bir çok eksiklikleri var. Çok dilliği ve kültürel çoğulculuğu ilke edinen yeni bir eğitim-öğretim anlayışının/politikasının, Almanya'daki yabancı düşmanlığının, ayrımcılığın önlenmesine ve göçmen azınlıkların Alman çoğunlukla barış içinde bir arada yaşamasına büyük katkıda bulunacağı açıktır.

Türkler Almanya'ya bundan 44 yıl önce işgücü olarak gelmeye başladılar. Nicel gelişmelerine koşut olarak, ilk baştaki işgücü nitelemesi konuk işçiliğe, yabancı hemşehriliğe, göçmenliğe ve giderek yurttaşlığa evrimleşti. Günümüzde Almanya Türk toplumu 3 milyona yakın insandan oluşmaktadır. Bu insanların büyük bölümü ya burada doğmuş ya da çok küçük yaşlarda gelerek burada sosyalleşmelerini gerçekleştirmişlerdir. Artık 4. kuşak Almanya Türkleri'nden söz edilmektedir.

Sosyalizasyon sürecinin en yoğun yaşandığı yerler aileden sonra, eğitim alanı, yuvalar, okullar, çiraklık eğitimi yapılan işyerleri ve kurumlardır. Toplumsal uyum sürecinin temelleri bu kurum ve kuruluşlarda atılır ve toplumsal yaşamın diğer alanlarında geliştirilir. Somutlarsak, eğitim/öğretim toplumsal uyum sürecinin olmazsa olmaz temel öğesidir. Eğitim kurumları ne denli iyi işliyor, fırsat eşitliğini sağlıyorsa, çocuklar buralardan o denli donanımlı ve becerili olarak geçerek çalışma yaşamına atılırlar.

Eğitim, bedensel ve zihinsel gelişme, yetkinleşme süreci olarak tüm insan yaşamını kapsar. Eğitim bireysel ve toplumsal bir etkinlik olarak belli bir toplumsal yapı ve sistem içinde gerçekleşir. Eğitim sistemi olarak adlandırılan bu yapılanma toplumun genel yapısına olanaklarına ve amaçlarına uygun işlevlere ve işlerliğe sahiptir. Sağlıklı işleyen bir eğitim sistemi öğrenciden çıkan, onu eğitimin temel öğesi olarak alan ve onun bilgi ve becerilerini genel amaçlar doğrultusunda geliştiren ve yaşama hazırlayan sistemdir. Eğitim ve öğretimde dil en önemli olgudur. Eğitim de dil bilgisi ve becerisi hem bir araç ve hem de bir amaçtır. Yeterli dil gelişmişlik düzeyi tutturamayan öğrencilerin başarılı eğitim almaları olanaksızdır.

Alman eğitim sisteminde Türk öğrencilerin durumları

Almanya'da yaklaşık yarım milyon Türk kökenli öğrenci bulunmaktadır. Alman yurttaşlığına girenlerin gözardı edilmiş olabilir. Bu öğrencilerin okullara göre dağılımı ve bu okulları bitirme oranları yaklaşık yüzdelik sayılarla aşağıdaki gelişmeyi göstermektedir. Sayılardaki kimi eksiklikler ve yanlışlıklar genel eğilimi belirlemede gözardı edilebilir, çünkü sağlıklı istatistiksel veriler bulunmamakta, farklı sayılardan bir ortalama oluşturulması gerekmektedir.

2000'li yıllarda Türk öğrencilerinin sayısı ortalama 450 bin olarak veriliyor. Bunlardan: 7.661'i çocuk yuvası ve hazırlık sınıflarına, 186.824 Temel Okula (*Grundschule*), 14.787'i bağımsız gözleme sınıflarına, 84.953'ü İlkokula (*Hauptschule*), 2.034'ü değişik okullara, 32.776'sı Ortaokula (*Realschule*), 22.388'i Liseye, 32.000'ini Topluokul vb.'ne (*Gesamtschule*), 3.205'i Akşam okulu ve kolejlere ve 25.533'ü engelliler okuluna (*Sonderschule*) gitmektedirler.¹

İlkokulu bitirenler (9 yıllık): %40

¹ Kaynak: *Beauftragte der Bundesregierung für Ausländerfragen -Federal Hükümetin Yabancılar Görevliliği-*, 2002b: 418)

Alman Eğitim Sisteminin Sorunları ve Türk Öğrenciler

Nihat ERCAN

Hamburg ve Çevresi Türk Toplumu

(Almanlar %30); Ortaokulu bitirenler (10 yıllık): %30 (Almanlar %31); Lise ve değini bitirenler (13 yıllık): %10 (Almanlar %30); Diplomasız ayrılanlar -belgeli-: %20 (Almanlar %9); Öğrenme engelliler okuluna gidenler: %4,2 (Diğer yabancıların 2 katı); Meslek eğitimi alanlar: %35; İşsiz Türklerin oranı: %25 (Almanya ortalaması %9)

Almanya'daki okullardan yılda ortalama 950 bin öğrenci okul bitirir veya ayrılır. Bunların 83.761'i (15.663'i yabancı) diplomasız-belgeli, 244.326 (33.221'i yabancı) ilkokulu, 374.295'i (23.427'i yabancı) ortaokulu, 235.038'i (8.789'u yabancı) lise ve dengi okul diplomasını alırlar.²

Bu sonuçlardan sonra da Türk çocuklarının okula başlamadan önceki dil gelişmişlik düzeylerine bir göz atalım. Bu alanda yeterli araştırma yapılmamıştır. Elimizdeki en iyi çalışma tüm eksikliklerine ve yetersizliklerine karşın, Hamburg'da Eğitim Bakamlığı adı-

kullanmaları daha baskındır. Kardeş çocukları arasında Almanca konuşma daha yoğun olmakla birlikte yine Türkçe daha baskın konumdadır. Türk çocuklarının kendi aralarında ve ana-babalarıyla konuşmalarında %34 oranında iletişim dili olarak Almanca kullanmaları kuşaklar arasından bir kırılmayı ve Almanca'ya yönelimi açıklamaktadır. Yine ana-babalara yöneltilen, çocuğunuz için hangi dil ne kadar önemlidir sorununun yanıtları da genel kanıyı doğrular biçimdedir. Buna göre, %81,5 Almanca'yı "çok önemli", %18,5 "önemli" buluyor. Bunun yanında Türkçe'yi %51,4'ü "çok önemli", %42,5 "önemli" ve %6,1'i de "çok da önemli değil" yanıtlarını veriyorlar.

2. **Dil Gelişmişlik durumları:** **Türkçe'de:** %9,6'ı Türkçe konuşmada büyük çapta sorunludur. %26'sı basit konuşur, %39'u yeterli ve %25'i de iyi derecede konuşuyor. **Almanca'da:** Hiç Almanca konuşamayanlar %8, çok basit Almanca konuşanlar %13, yetersiz de-

Öğretmenin işlevi ders vermek öğretmektir. Çocukların genel eğitimi ana-babalarca sağlanır. Bu durumda ana-babaların toplumsal konumları, eğitimleri, aile yapısı gibi etmenler çocukların başarılı olmalarında belirleyicidir. İyi eğitim görmüş, toplumsal konumu, gelir düzeyi yüksek, aile bütünlüğü ve ailenin kendi içindeki iletişimi ve ilişkileri çağdaş demokratik düzeyde oluşmuşsa, orada yetişen çocuklar okullarda da başarılı olmaktadır. İşçi kökenli ailelerin çocuklarının yüksek okullara gitme oranı %10'lardadır.

na Prof. Dr. H. Reich'in yönetiminde yapılan ve Mart 2000'de kamuoyuna açıklanan araştırma sonuçlarıdır. Okula başlama yaşındaki Türk çocukları üzerinde onların konuşma dili bilgilerini saptayan bu araştırmaya göre:

1. **Aile içinde kullanılan dil ve dillerin önemi bulguları şöyledir:** Türk ana-babaların %34'ü çocuklarıyla evde Türkçe konuşuyorlar, %39'u ağırlıklı olarak Türkçe konuşuyorlar ama Almanca da konuşuluyor, %25'i Türkçe ve Almanca'yla eşit oranda konuşuyorlar. Çocuklarıyla konuşmalarda Almanca'yı Türkçe'den daha yoğun kullanan aile saptanamamış. Çocukların ana-babalarıyla konuşmalarında Almanca kullanmaları artarak sürmekle birlikte, Türkçe'yi

recede Almanca konuşanlar %23, yeterli Almanca konuşanlar %21, iyi derecede Almanca konuşanlar %18 ve ortalamanın üstünde iyi Almanca konuşanlar %16'dır.

3. **Türkçe ve Almanca karşılaştırması:** Genel olarak çocukların Türkçe'leri Almanca'larından daha yüksek bir gelişmişlik göstermektedir. Her iki dil düzeyinde eşit gelişmişlik oranı %48, Her iki dilde de eşit az gelişmişlik oranı %6'dır. Eşit orta ve iyi gelişmişlik düzeyi %42'dir. Çocukların diğer yarısında iki dilin gelişmişlik düzeyi farklıdır. Bunların %44'ünün Türkçeleri Almanca'larından daha baskın, ve %8'nin de Almanca'ları Türkçeleri'nden daha iyi durumdadır.

Alman Eğitim Sisteminde Genel bir Bakış:

Almanya'nın toplumsal yapısına

uygun bir eğitim/okul sistemi oluşturulmuştur. Bu sistem toplumdaki sınıflar/katmanlara uygun olarak ve ekonominin öngördüğü işgücünü yetiştirmek üzere bir piramit biçiminde okul sistemini oluşturarak çocukları 10 yaşından başlamak üzere elemeli/seçmeli parçalı okul tiplerine yerleştirme temelinde işlemektedir. Somutlarsak, 4 yıllık ilk basmatan sonra öğrenciler, karnedeki notlarına ve öğretmenin/okulun öğütlemesi doğrultusunda, 9 yıllık ilkokula, 10 yıllık ortaokula ve 13(12) yıllık liseye gönderilir ve buralarda okumaya zorlanır. Bir başka okul da Toplu-okul diye adlandırılan yapılandırılmadığı ki, burada da öğrenciler mekan olarak birlikte olurlar ama, A ve B başarı kümelerine ayrılarak ders alırlar, iki ayrı nitel not alırlar, sonuç olarak genel üç parçalı okul sisteminin işlevini bir başka biçimde sürdürürler. Meslek okulları ve ikili meslek eğitimi, ya da yüksek okullara girilerek meslek ve akademik öğrenim sürdürülür. İlkokul diploması meslek öğrenimi için öngerekliliktir.

Bu okul yapılanmasına uyumlu bir başarı/değerlendirme/notlandırma uygulanır. Öğrencilerin eğilimleri, becerileri, bildikleri alanlar, başarılı oldukları yönler değil, genel olarak öngörülmüş olan bilgilerin/becerilerin eksiklikleri, sınavda öğrencilerin yaptıkları yanlışlar temel alınır, değerlendirilir ve notlandırılır. Alman eğitim sisteminde öğrenci, öğretmen ve veli üçgeninde, veliye çok daha fazla yetki ve sorumluluk yüklenmiştir. Öğretmenin işlevi ders vermek öğretmektir. Çocukların genel eğitimi ana-babalarca sağlanır. Bu durumda ana-babaların toplumsal konumları, eğitimleri, aile yapısı gibi etmenler çocukların başarılı olmalarında belirleyicidir. İyi eğitim görmüş, toplumsal konumu, gelir düzeyi yüksek, aile bütünlüğü ve ailenin kendi içindeki iletişimi ve ilişkileri çağdaş demokratik düzeyde oluşmuşsa, orada yetişen çocuklar okullarda da başarılı olmaktadır. İşçi kökenli ailelerin çocuklarının yüksek okullara gitme oranı %10'lardadır. Son PISA ARAŞTIRMASI bunu belgelemekte ve eleştirmektedir. Buna göre varsıl, yoksul ailelerin çocuklarının başarı durumlarında 3 kat fark bulunmaktadır. Öğrencilerin başarı durumları arasındaki bu uçurum Alman eğitim sisteminin gelişmiş ülkeler arasındaki çarpık konumunu sergileyen önemli bir göstergedir.

Almanya'da her beş çocuktan birisi ek ev ödevi yardımı almaktadır. Bu ek yardımı alan öğrencilerin %53'ü matematikte, %43'ü İngilizce'de ve %27'si de Almanca'da yardım almaktadırlar.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) düzenli aralıklarla yayınladığı araştırma sonuçlarının sonuncusunu 15.Eylül 2004'te yayınladı. Buna göre, 30 OECD ülkesinde ortalama okullar alanındaki eğitim yatırımları %21, Yüksekokullar alanında %30'larda artış gösterirken, bu oranlar Almanya'da okullarda %6 ve Yüksek okullarda %7'lerde kalmaktadır. Lise bitiren öğrencilerin yüksekokullara gitme sayıları Finlandiya, Macaristan, Polonya, ABD gibi ülkelerde %60-80'lere ulaşırken bu oran Almanya'da %28-36'larda kalmaktadır.

Hazırlık sınıfı birçok Avrupa ülkesinde 3 yaşından itibaren tüm çocukların katılımını gerçekleştirirken, okul eğitiminin ön hazırlığı, okul sisteminin bir bölümü olarak görülürken, bu durum Almanya'da kısmen katılman ve ailenin eksikliğini tamamlayıcı bir önlem olarak öngörülmüştür.

Yine bu araştırmada, birçok ülkede öğrencilerin birinci sınıftan onuncu sınıfa kadar birlikte ders aldıkları, ama Almanya'da bu durumun ayrımcılık temelinde örgütlendiğini saptanıyor ve bir olumsuzluk olarak eleştiriliyor.

Almanya'da birinci PISA şokundan sonra hangi önlemlere gündeme geldi: Okul öncesi hazırlık sınıflarında dil öğrenimine başlamak, 1.sınıftan 10. sınıfa kadar öğrencilere birlikte ders vermek, merkezi sınav sistemine geçmek, tam gün okullarının sayısını artırmak. Bunların uygulanması ve sonuçlarının hangi düzeyde gerçekleşeceğini zaman gösterecektir.

Çocuk Merkezli Eğitim/Öğretim

Çocuk ana karnında dil öğrenmeye başlar, doğduğunda ilk çıkardığı ses ağlamasıdır. Konuşma başlamıştır. Üç yaşına değin duyduklarını ve çevresindeki olup bitenleri içselleştirerek anlama ağır-

lıklı konuşma denemeleriyle dil öğrenimini sürdürür. Sesleri heceler, sözcükler ve kısa tümceler izler. Çocuk yedi yaşına geldiğinde, dil ediniminin en önemli iki aşamasını gerçekleştirmiş olur. Duyduğunu anlama ve konuşma zihinsel gelişmeyle birlikte karşılıklı etkileşim içinde düşünme yetisini geliştirir ve daha karmaşık dilsel yapılara açılır. Düşünme, deneme, öğrenme sürecine girer.

7 yaşına geldiğinde okul yaşamına adımı atmasıyla dil ediniminin diğer iki üst aşamasına hazırdır ve okumayı ve yazmayı öğrenir. Duyguları, düşünceleri, olayları kavrar, yazılı ve sözlü anlatır. Tek dilli öğrenciler, tek dilli öğrenim sistemlerinde bu aşamaları gerçekleştirerek, dil temelli tüm etkinliklerde bulunabilir düzeye gelir. Artık o öğrencidir ve öğrenir.

Alman okul sisteminde, anadili Almanca olmayan öğrenciler, okula başladıkları zaman iki dili iyi derecede biliyorlarsa sorunsuz olarak dersleri izlerler, başarılı olurlar. Ancak, anadilinde yeterli bir düzeyde, ama Almancaları yetersiz ya da hiç bilmiyorlarsa, yaşlarıyla birlikte Almanca anlatılan dersi anlayamazlar. Onlar yeterli Almanca bilmedikleri için, yaşlarının öğrenmek durumunda oldukları aşamada değil de daha alt öğrenme basamaklarından birisinden başlamak zorundadırlar. O yaşa kadar öğrendikleri sıfırlanmıştır, yok sayılmıştır. 7 yaşında öğrenmeleri gerekenleri Almanca bilmediklerinden dolayı öğrenemezler, anadillerinde ders yapılmadığı için yine 7 yaştan sonraki öğrenimi yapamazlar. Onlar 2 yaşındaki çocukların öğrenme dönemine geri giderek o yaşlarda öğrenilmesi gereken dil edinimini, Almanca olarak öğrenmek durumunda kalırlar. Örneklersek, onlar yaşları gibi, 7 yaşında evin atılmış temeli üzerine yeni katları yapamazlar, tersine yeni temel atmak

için uğraşırlar. 7 yaşından sonra Türkçe dersi verilmediği için de bu dili de yeteri kadar öğrenemezler, geliştiremezler. Geldikleri nokta, iki yetersiz dilliliktir ve bu yetersizliklerle okulda başarılı olmaları ya olanaksız, ya da insanüstü çabalarla olanaklıdır. Bu durum çocuklarımızın yukarıda belirtilen öğrenim başarı/başarısızlık oranlarının nedenlerini çok açık olarak göstermektedir.

Bu olumsuz durumun nedeni Alman eğitim sistemidir, sorumlusu ise eğitim politikasına yön veren yetkililerle biz Türk ana-babalarız, asla çocuklarımız değildirler.

Ne yapılmalıdır?

Çocuklarımızın daha iyi bir eğitim alabilmeleri, okullarda başarılı olmaları, iyi bir meslek edinmeleri ve mutlu insanlar olarak içinde buldukları topluma katkıda bulunabilmeleri için, onlar her şeyden önce eğitim/öğretim dili Almanca'yı, Anadilleri Türkçe'yi (ve birinci yabancı dil İngilizce'yi) iyi öğrenmek zorundadırlar.

Almanca Öğrenimi:

1. Almanca öğrenimi en baştan çocuk yuvalarında başlamalıdır. Çocuklara 3 yaşından sonra mutlaka çocuk yuvalarında yer sağlanmalı, ailelere kolaylık gösterilmeli, çocuklar gönderilmelidir. Bu yuvalarda ikidilli eğitimciler de bulunmalıdır. En iyi ve kolay Almanca'nın buralarda öğrenildiği herkesin bildiği bir gerçektir.

2. Hazırlık sınıfları geliştirilerek 2 yıla çıkarılmalı ve Almanca dil eğitimi burada daha da yoğunlaştırılarak sürdürülmelidir.

3. Okulda birinci sınıftan başlayan dil destekleme dersleri gerektiği zamana ve sınıfa kadar uzman öğretmenler tarafından verilmelidir.

Vergiye eksiksiz ödüyorsak, çocuklarımızı Almanca da eksiksiz öğretilmelidir.!

Türkçe Öğretimi

Çocuklarımızın anadilleri Türkçe çocuk yuvasından başlanmak üzere, hazırlık sınıfında, ve okulda haftada en az 3 saatlik ders olarak, sınıf geçmeyi etkileyen notlu biçimiyle örgün ve yaygın olarak öğretilmelidir. Anadili öğrenimi bir hak ve ayrıca diğer dillerin öğrenilmesinin önkoşuludur.

Türkçe Almanya'da en çok konuşulan 2. Anadildir. Dünyada 300 milyon insanın anadili ve 6 devletin resmi dilidir. Türkçe'nin bu konumundan çıkarak, okullarda öğretilen diğer yabancı diller yanında 2. yabancı dil olarak da sunulması gereklidir. Ayrıca bunun toplumsal birlikte yaşamaya katkısı da gözardı edilemeyecek önemdedir.

Meslek Eğitimi

1. Yabancılar, Türkler ve özellikle de Türk gençleri arasında işsizliğin yoğun olduğu günümüzde, onların yukarıda sergilenen okul başarı/başarısızlık durumları da göz önünde tutularak genel ikili meslek eğitimi olanakları genişletilmelidir.

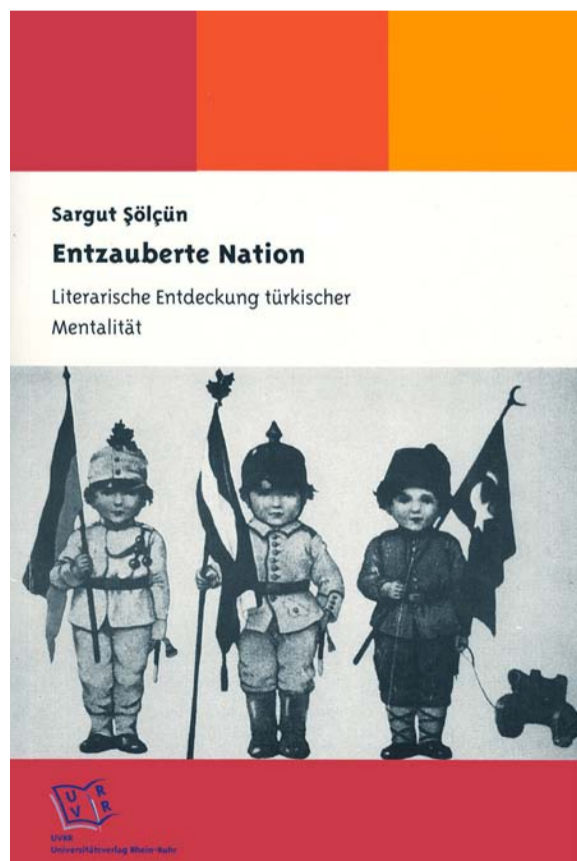
2. Bunun yanında işletmeler üstü, yada işletmeler dışı meslek eğitimi alanları yoluyla da meslek eğitimi yoğunlaştırılmalıdır.

3. Bunun için özel işletmeler yanında kamu alanında da meslek eğitimi olanakları geliştirilmeli ve sunulmalıdır. Türk işletmelerine bilgilendirme ve parasal olanaklar sağlanarak, onların meslek eğitimi verecek konuma getirilmeline önem verilmelidir.

Hamburg, 05.09.2008

Prof. Dr. Sargut Şölçün'den, bir tartışma daveti

"Tılsımı Bozulmuş Ulus"

Duisburg-Essen Üniversitesi Türkistik Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Sargut Şölçün, kısa bir süre önce yayımlanan "*Entzauberte Nation-Literarische Entdeckung türkischer Mentalität*" (Tılsımı Bozulmuş Ulus - Türk Zihniyetinin Yazınsal Keşfi) ile daha önce derinlemesine işlenmemiş bir alanı tartışmaya açıyor. Şölçün, Türk anlayışının veya zihniyetinin, yabancı edebiyatlardan bakıldığında nasıl görüldüğünü irdeliyor. Somut örneklerden hareket eden yazarın kitabı, "yazınbilim" çerçevesinde ve bir temsil niteliğine sahip bazı metinler üzerinde yükseliyor. Türkiye ile ilişkili kurgusal veya kurgusal olmayan türdeki metinlerin, ister istemez Türk toplumu ve kültürüyle de bir biçimde ilintili olduğuna dikkat çeken Prof. Şölçün, tür kuramlarından ve özellikle de analitik bakış açılarından hareketle, bu metinlerin birer taşıyıcı olduğu görüşünde.

Edebiyatın etki alanlarının irdelendiği kitap, "edebiyatta tarihsel hakikatin" aranması açısından değil, "*edebiyatın toplumun ayrılmaz bir parçası olması açısından*" önemli. Dolayısıyla Sargut Şölçün, bilinçli bir seçim yapıyor ve araştırma nesnesi olarak Türk edebiyatı içinden örnekleri değil, "öteki toplumların edebiyatlarından" bize bakış açılarını öne çıkarıyor. Yabancı perspektiflere "*verimli*" bir rol uygun gören kitap, bunların Türk kültürü ve tarihi içinde yaşayan insanların durumu hakkında bilgi verdiği tezini işliyor. Prof. Dr. Şölçün, bu sayede ortalama bir Türk'ün bilinçaltına bile ulaşılabilirdiği görüşünde.

Toplumsal ve yazınsal yapıların iç içe irdelendiği bu gerçekten ilginç kitabın, yeni soru, tartışma ve değerlendirme yol açacağına kesin gözüyle bakılabilir. (*Die Gaste-Haber*)

Almanya'da 15.3 milyon "göç kökenli" insan yaşıyor ama Almanya'daki okulların ders programlarında göç konusu neredeyse hiç yer almamaktadır. Ders kitaplarında göç ve göçmenlik sadece yoksulluk ve sorunlar çerçevesinde ele alınır. Bu göçün toplumda konumlandırılmasıyla ve göçmenlere toplumun yaklaşımıyla ilintilidir. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada veya İsveç gibi klasik göçmen ülkelerinde, göçmenler yeni vatandaşlar olarak kabul edilirken, Almanya'da ne zaman göç ve göçmenden söz edilse, genelde sosyal çatışmalar ve politik sorunlar, yetersiz eğitim, suç işleyen gençler, kökten dincilik ya da paralel toplum anlatıları gündeme gelir. Tüm bu tartışmalar sırasında, toplumun ortak belleğinde göçün tarihsel gelişiminin önemi gibi konular için hiç yer yoktur. Akdeniz ülkelerinden Almanya'ya yönelen göçün üzerinden elli yıl geçmiş olmasına rağmen, göçmenlerin günlük hayatıyla Almanlarınki arasında halen derin bir uçurum vardır. Bu durum, farklılıklar taşıyan bu elli yıllık yaşanan sürecin sonucu olduğu kadar, hegemonyal kültür ve kimlik politikalarının bir sonucudur da. Çünkü hegemonyal anlatım bir yandan sosyal sorunları etnikleştirirken diğer yandan göçmenleri toplum yaşamlarında sorunları olan yardıma muhtaç kişiler olarak tanımlar. Entegrasyon paradigması olarak tanımlayabileceğimiz bu yaklaşım sadece göçmenlerin yaşamalarını zorlaştırmakla kalmamış, günümüze kadar göç alanındaki tarih yazımını ve araştırmalarını da belirlemiştir. Göçmenlerin günlük yaşam pratikleri, toplum yaşamına müdahaleleri, katkıları, yarattıkları değerler bu paradigmanın gölgesinde kalmakta ve gerçekleri yansıtmayan, yanlış anlatılara neden olmaktadır. Bir dizi yaşanan önemli olay ise, hegemonik anlatıya uymadığı için unutulmak zorunda kalmaktadır. Bu yazımın sonunda kısaca bu durumu bir örnek olarak 1973 yılında Türkiyeli işçilerin yaptığı Ford Grevini ele alacağız.

Göç ve Toplum

Her dönemde göç yerleşik toplumları şekillendirmiş ve toplumların gelişmelerini belirlemiştir. İleri sanayi ülkelerinin hepsi gelişmeleri ve hatta yaşayabilmeleri için göçe ihtiyaç duymuşlardır. Göç alımı bu ülkelerin belli bir hızda büyümesi, demografik dengelerini kurabilmesi ve gelişimini devam ettirmeleri için zorunlu bir unsurdur¹. Etkilediği toplumların yanı sıra, göçün kendisi de, çeşitli dönemlerde farklı tarzlar oluşturmuştur. Kırsal alanlardan kentlere, tarım alanlarından sanayinin yoğunlaştığı bölgelere yönelen göç, ortak yaşam tarzını kökten değiştiren, yeni oluşumları zorlayan bir ivme olmuştur². Çevreden merkeze yönelen bu hareketlilik ister sınırların ye-

¹ Yildiz, Erol: *Migration bewegt die Gesellschaft. Von der hegemonialen Normalität zur Alltagspraxis in der Migrationsgesellschaft*. In: Figatowski, Bartholomäus/Gabriel, Kokebe Haile/Meyer, Malte (Hg.): *The Making of Migration. Repräsentation - Erfahrungen - Analysen*. Münster: Westfälisches Dampfboot. 2007, s. 33-47.

² Bade, Klaus: *Migration und Integration in Deutschland seit dem Zweiten Weltkrieg*. Probleme, Erfolge, Perspektiven. Osnabrück 2004.

Almanya'da Göçmene Yaklaşımlar

Doçent Dr. Uğur TEKİN

Forschungsstelle für interkulturelle Studien
der Universität zu Köln
ugur.tekin@uni-koeln.de

niden çizilmesi nedeniyle olsun, ister ülkelerin ekonomik, politik veya yasal gelişmelerinin eşitsizliği nedeniyle olsun, sınırlar ötesi bir boyut kazanmıştır. Çalışma ve yaşam koşulları, politik katılım ve yasal alanları göreceli olarak geri olan ülkelere, çalışma ve yaşam koşulları, politik katılım ve yasal alanları daha gelişkin olan ülkelere doğru hareket, yani sınırları aşan göç belirgin bir göç modeli olarak ortaya çıkmıştır.

Göç ikinci dünya savaşı sonrası iki ülke arası yapılan anlaşmalarla belirlenmektedir. Göç alan ülkenin koyduğu şartlara uygunluk aranmakta veya göçmen tarafından kullanılabilir yasal alanın sınırları etken olmaktadır. Tabii ki bütün bunların yanı sıra bu göç eden bireylerin göç şartlarına uygunluğu veya bu göç sistemiyle kurduğu iletişim, göçmenin demografik özelliği, önüne koyduğu hedefler ve yetenekleri de belirleyici, belki de birincisinden daha fazla belirleyici olmaktadır. Kısa bir dönem için (sezon göçü), çalışma yaşıyla sınırlı, yeni yaşam kurmak için göç veya ulus ötesi göç gibi farklı zaman dilimleriyle farklılıklar gösteren bu modeli "Klasik Göç Modeli"³ olarak tanımlamak mümkündür. Bu "Klasik Göç Modeli"ne Türkiye en geniş boyutta 1961 yılında Almanya Federal Cumhuriyeti'yle yaptığı işgücü alımı anlaşmasıyla katılmıştır. Bu göç hareketi 1973 yılında Almanya'nın resmi işçi alımını durdurmasıyla bitmemiş, günümüze kadar bazı iniş çıkışlarla devam etmiştir. İki ülke arasında oluşan bu nüfus hareketi iki ülkenin de toplumsal, ekonomik ve siyasal yapılarında değişimlerde etken olmuştur⁴.

Almanya'da Göçün Toplumda Konumlanması

Almanya'da göç toplumsal politikada ciddi bir sorun olarak ele alınmaktadır. Göçmenler sadece toplumdaki gericiğin hedefi olmamış, aynı zamanda toplumun siyasal söyleminde partiler arası tartışmaların ana temasını oluşturmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrasında ilk on yıl endüstrinin temel iş gücü ihtiyacını, Almanya'nın sınırlarının yeniden saptanması nedeniyle doğudan gelen 12 milyonu bulan Alman sığınmacılar karşılamıştır. Savaşta büyük hasara uğramamış olan sanayi tesislerinin hızla üretime geçmesiyle kısa sürede yeniden iş gücüne ihtiyaç doğmuş ve 1955 tarihinde İtalya ile yapılan işgücü anlaşmasından

³ Tekin, Uğur: *Migration und Erinnerungskultur* <http://uni-koeln.de/ew-fak/Sozio/ss2006/7210/presentation.pdf> 2006

⁴ Abadan-Unat, Nermin: *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, 2. Baskı. İstanbul 2002.

sonra Almanya arka arkaya bir dizi Güney Avrupa ülkesiyle daha iş gücü anlaşması yapmıştır: Yunanistan ve İspanya ile 1960'da, Türkiye ile 1961'de, Fas ile 1963'te, Portekiz ile 1964'te Tunus ile 1965'te ve Yugoslavya ile 1968 yılında.⁵

İşverenler, sendikalar ve Federal Hükümet yabancı işgücünün geçici bir süre için getirilmesi konusunda görüş birliğine sahiptir. Bu dönem gelen göçmenlerin geçiciliği "misafir işçi" olarak tanımlanmalarıyla vurgulanmıştır. Rotasyon süresi olarak iki yıl düşünülmüş olmasına rağmen, işe alışan işçilerin geri gönderilerek yeni işçilerin getirilmesi üretimde verimliliği düşürdüğü için, özellikle işverenlerin baskısı nedeniyle uygulanmamıştır. Bu dönemde kalıcılığın engellenmesi için yasal bariyerler her zaman kullanılmak için hazır tutulmuştur.

Petrol krizine bağlı olarak 1973 kasımında Federal Hükümet, taraf ülkelerin hepsini kapsayan işgücü alımını durdurma kararı alır. Ülkedeki yabancıların sayısını düşürmeyi amaçlayan bu karar tam bir ters tepki yaratmıştır. Ailelerin getirilmesi nedeniyle Türkiye'den gelenlerin sayısında ciddi bir artış olmuştur.

Bu dönemde göçmenler "misafir işçi" yerine "yabancı" (başka ülke vatan-dışı) olarak tanımlanmaktadır. Artık sorunsal bu "yabancı"ların geri dönüşü veya kalanların ise asimile olması üzerine kuruludur.

70'li yılların sonunda göçmenlerin ismi yine değişir; "başka (öteki)" olarak tanımlanırlar ve bu başkılıkları nedeniyle de topluma uyumlarının zorlukları tartışılmaya başlanır. 1983 yılında "*Geriye Dönüşü Teşvik Yasası*" çıkarılarak işsiz ve yaşlanmış olan bu yabancıların bir daha gelmemek üzere geri dönüşleri için maddi yardım yapılır⁶.

80'li yılların sonunda bu söylemde yeniden bir kayma olur ve bu başka yabancıların Türk oldukları tespit edilir. Bu Türkler iki farklı kültür arasında sıkışmışlardır. Bu birbirinden çok farklı kültürlerden birini seçmek durumundadırlar yoksa iki sandalye arasında oturmaları patolojik bir durumdur⁷.

⁵ Federal Almanya'nın işgücü anlaşması yaptığı ülkelerin seçiminde ekonomik tercihlerin yanı sıra politik tercihleri de önemli olmuştur. 1955'te NATO üyesi olan Almanya daha önce birliğe üye olan Yunanistan, Türkiye, Portekiz ile anlaşmayı tercih etmiştir. Bağlantısızların öncülüğünü yapan Yugoslavya ve Kuzey Afrika'da yeni bağımsızlığını kazanan Fas ve Tunus da Almanya'nın nüfuz politikası açısından önem taşıyan ülkelerdir.

⁶ 10.500 DM geriye dönüşü teşvik yardımının yanı sıra, her çocuk için 1.500 DM ve yabancının kesilen emeklilik sigortası primleri de buna eklenerek ödenir. Bu ödemelerden işyeri kapananlar yararlanabilmektedirler.

Göç Üzerine "Bilimsel" Araştırmalar

Almanya'da göç ve göçmenler üzerine yapılan araştırmaların büyük kısmı etnik olarak tanımladıkları toplumu çıkış noktası olarak ele almaktadır⁸. "Misafir işçi dönemi"nde siyaset ve medya söylemindeki "geçicilik" bilimsel araştırmaları da belirlemiştir. Bu dönemde yapılan bilimsel araştırmaların bir çoğu "yabancılık"la ilişkin sosyal ve psikolojik sorunları araştırmaktadır. Yabancılık söyleminin ön planda olduğu dönemde bilimsel çalışmalarda görev dil bilimciler ve eğitim bilimcilerine verilmiştir. "Yabancılar Sorunu"na yönelik çözüm önerileri üretmek artık onların görevidir. Bilimsel araştırmaların ele aldığı önemli bir konu da, "Ötekilerin" yapıları gereği ileri sanayi ülkelerine uyum sağlamadaki zorlukları ve hangi uyum politikalarının uygulanabilirliği.

Göçmenlikle ilgili ortaya çıkan sorunların araştırılmasında en fazla kullanılan teorik yaklaşım Farklılık (*Diferenz*) Teorileridir. Kültür Farklılığı Teorisi ve Modernizm Farklılığı Teorisi yapılan araştırmaların teorik arka planını oluşturmaktadır. Kültürel ve etnik özellikleri ön planda tutan bu yaklaşım politik ve sosyal sorunların kavranmasını engellemektedir⁹. "Paralel Toplum" tartışmasında olduğu gibi günlük yaşamdaki farklılıklar siyaset, toplumsal farklılıklar olarak ön plana çıkarılmaktadır.

Kültür Farklılığı Hipotezi'nden yola çıkarak azınlıkların yapısı gereği çoğunluktan farklı olduğu tespit edilir. Burada iki farklı kültür yapıları ön plana çıkarılarak, göçmen alan ülkenin kültürü ile göçmenin kültürü değişmez kalıplar olarak tanımlanır ve karşı karşıya konur. Genellikle de bu yaklaşımda geçmiş bugünü belirleyen en önemli etkidir.

Modernite Farklılığı Hipotezi kullanıldığında göçmen kırsal alandan (az gelişmiş ülkeden) geldiği için modernizmi yakalayamamıştır. Ataerkildir, ancak basit işleri yapabilir. Medeni bir vatandaş düzeyinde sosyal ve politik olgunluğu yoktur. Topluma uyum sağlaması için ikinci bir sosyalleşmeden geçmek zorundadır. Bu nedenle göçmen için uyum

⁷ Bu iki sandalyede oturmak zorunda bırakılan göçmenler yaklaşımı sadece göçmen alan ülkelerde değil göçmen veren ülkelerdeki bilimsel araştırmalarda da yoğun olarak kullanılmaktadır.

⁸ Bu bölüm göç sosyolojisinde yeni perspektiflerin oluşmasına yönelik önemli katkılar yapan Bukow ve Llyayora'nın tezlerinden yola çıkarak hazırlanmıştır. Bukow, Wolf-Dietrich und Llyayora, Roberto: *Mitbürger aus der Fremde. Sozio-genese ethnischer Minoritäten*. Opladen 1988.

⁹ Auernheimer, Georg: *Einführung in die Interkulturelle Pädagogik*. 3., neu bearbeitete u. erweiterte Auflage. Darmstadt 2003.

programları hazırlanır. Kültürel özellikleri, toplumsal konumlanışın şartları haline getiren Farklılık (*Diferenz*) Hipotezinin kullanılması, toplumda klasik tanımlama (*stigma*) sürecinin işleminde önemli bir etken olmaktadır. Hukuki kategoriler temelinde grupların ayrıştırılması (Alman Vatandaşı/Yabancı), grup özelliklerini sosyal, kültürel, dini v.s. yenden tanımlamak, karşıtıklarda yoğunlaşarak ötekini etnikleştirmekten yola çıkarak kendi etnik özelliklerine vurgu yapmak, olarak adınımlarını tespit edebileceğimiz bir stigma süreci inşa edilmiştir.¹⁰ Bu etnikleştirme süreci bir yandan politik söylem ve medya tarafından, diğer yandan da günlük hayattaki ırkçı söylemden desteklenerek iktidarın etnik temelde yeniden inşasına varmaktadır.

Unutulan Ford Otomobil Fabrikası Grevi

Almanya'da ki en büyük göçmen işçi eylemi Köln'de kurulu Ford Otomobil Fabrikası'nda 1973 yılının 24-30 Ağustos tarihleri arasındaki grevdir. Bu grev "Türk Grevi" veya "Vahşi Grev" (*Wilde Streiken*)¹¹ olarak da tanımlanmaktadır. Köln Ford Fabrikası göçmen işçi alınma 1960 yılında başlamıştır. 1962 yılına kadar İtalyan işçiler fabrikada büyük çoğunluğu oluştururken 1964'ten sonra Türkiyeli işçiler çoğunluğa geçer. Sonraki yıllarda Türkiyeli işçilerin sayısında artış devam eder ve yabancı işçilerin içinde Türkiyeli işçilerin oranı %70'e ulaşır. Nominal değerlerle ifade edersek, 1965 yılında 6.000 olan Türkiyeli işçiler grevin olduğu yıl 1973'te iki misline çıkarak 12.000'e ulaşmıştır. Böylece Köln'de çalışan Türkiyeli işçilerin yarısı Ford Fabrikası'nda çalışmaktadır. Bu yoğunluk Avrupa'da çok az fabrikada ve yerleşim biriminde vardır. Ford fabrikasında çalışan Türkiyelilerin yarısından fazlası işçi yurtlarında kalmaktadır.¹² Kendi içinde kapalı bir grup oluşturan bu yoğunlaşma, hızlı ortak karar alma, alınan kararların hayata geçirmedeki toplu davranışlarda önemli bir etken olmaktadır.

Ford Otomobil Fabrikası'nda çalışanların ve göçmen işçilerin üretimdeki konumlanışı diğer büyük fabrikalardan farklı değildir. Genellikle çok işçi çalıştıran üretime yönelik fabrikalarda 70'li yılların ortalarına kadar çalışanların %40'ı basit el işine dayalı otoma-

¹⁰ Bukow, Wolf-Dietrich: *Feindbild: Minderheit. Zur Funktion von Ethnisierung*. Opladen 1996.

Tekin, Uğur und Spindler, Susanne: *Ethnisierung und Kriminalisierung als Ausgrenzungstrategie*. In: Die Brücke. Forum für antirassistische Politik und Kultur, Heft 2/2001, S. 27-32.

¹¹ 70'li yılların başlarında göçmenlerin yaptığı bu tür grevlere başka fabrikalarda da rastlanmıştır. Bunlardan birisi de göçmen kadınların öncülüğünde yapılan Neuss'ta kurulu Pierburg Fabrikasındaki grevdir.

¹² Hans-Günter Kleff: *Täuschung, Selbsttäuschung, Enttäuschung und Lernen. Anmerkung zum Fordstreik im Jahre 1973*. In: Jan Motte/Rainer Ohliger (Hg.): *Geschichte und Gedächtnis in der Einwanderungsgesellschaft. Migration zwischen historischer Rekonstruktion und Erinnerungspolitik*. Essen S. 251-257 (2004): S. 256

(Herbert Bretz, *Migration und Integration türkischer Arbeiter und ihrer Familien. Eine empirische Untersuchung am Beispiel der Ford-Arbeiter*, Diss, Bonn 1978, S. 214)

tik bantta veya makine başında çalışanlardan oluşmaktadır. Fabrikada Türkiyeliler istisnasız bu tarz işlerde, yani kalifiye olmayan işlerde çalışmaktadırlar. Düşük ücret, ağır iş yükü, minimal sosyal ilişkiye imkan sağlaması kalifiye olmayan bu tür işlerin belirgin karakteridir. Almanların sadece %10'unun dahil olduğu bu gruba Türkiyeli işçilerin hemen hemen hepsi dahildir. Fabrika çalışanlarının diğer %60'ı ise kalifiye işçi, büro elemanı ve üst yöneticilerdir. Yüksek ücret alan ve işyerinde yükselme imkanına sahip olan bu grup işçiler sadece Almanlardan oluşmaktadır. Genellikle sendika ve işyeri temsilcileri de bu kesimden seçilmektedirler.¹³

24 Ağustos Cuma günü grev başlar, hafta sonu kısmen çalışanlar olur, ama Pazartesi günü bütün Ford Fabrikasında üretim durmuştur. Grevin örgütlenmesinde aktif olan çok az sayıda Alman işçinin dışında greve Almanlardan katılan olmaz. Fabrika Türkiyeli işçiler tarafından işgal edilir. Bütün Türkiyeli işçiler toplu olarak hareket etmektedirler. Fabrika kapıları kapatılır...

Büyük fabrikalar için göçmen işçi çalıştırmanın en önemli avantajı, kriz dönemlerinde göçmen işçileri işten çıkarmanın kolay olması ve büyüme dönemlerinde onların kolayca ulaşılabilen bir ucuz işgücü kaynağı olmasıdır. Göçmen işçilerin kalifiye emek gerektirmeyen işlerde çalışmalarının bir sonucu da, yerli işçilerin kalifiye emek gerektiren işlere geçmelerine imkan sağlanmasıdır.¹⁴

Bütün bu olumsuzluklara rağmen göçmen işçilerin çalışma yaşamındaki konumlanışı diğer alanlarla karşılaştırıldığında çok daha ileri bir durumdadır. Toplumda sosyal ve politik katılımdan tamamen dışlanmış olmalarına rağmen çalışma yaşamında bir dizi konuda yerli işçilerle eşit haklara sahiptirler. Bunun en önemli nedeni işgücü alım anlaşması yapılırken Alman Sendikalarının isteklerinin önemli bir kısmının kabul edilmesidir. Sendikaların isteklerini üç ana noktada toplamak mümkündür.¹⁵

1. İş piyasasında bölünmeyi engellemek için göçmen işçiler ve Alman işçiler arasında çalışma ve sosyal yasalarda eşitliğin sağlanması.

2. Alman işçilerin iş yerlerini tehlikeye atmamak için işçi alımının devlet kontrolü altında yapılması

3. Yeni bir lümpen-proletaryanın oluşmasına karşı işverenlerin getirilen

¹³ Bundesanstalt für Arbeit (Hg.), *Repräsentativuntersuchung 1972 über die Beschäftigungsgauständischer Arbeitnehmer im Bundesgebiet und ihrer Familien und Wohnverhältnisse*, Nürnberg 1973.

¹⁴ Almanca'da "Unterschichtung" olarak tanımlanan bu süreç üzerine bkz. Hans-Joachim Hoffmann-Nowotny: *Soziologie des Fremdarbeiterproblems*. Eine Theoretische und empirische Analyse am Beispiel der Schweiz, Stuttgart 1973.

¹⁵ Günter Hinken: *Vom "Gastarbeiter" aus der Türkei zum gestaltenden Akteur: Mitbestimmung und Integration von Arbeitsmigranten bei Ford in Köln*. In: Jan Motte/Rainer Ohliger (Hg.): *Geschichte und Gedächtnis in der Einwanderungsgesellschaft. Migration zwischen historischer Rekonstruktion und Erinnerungspolitik*. Essen, S. 259-272 (2004) S. 260.

işçiler için kalacak yer temin etmek zorunda olması.

Sendikalar bu önerilerinin önemli bir kısmını işyeri temsilcileri ve İş ve İşçi Bulma Kurumu'ndaki devlet ve işverenlerin yanında yer alan kendi temsilcileri vasıtasıyla hayata geçirebilmişlerdir.

1973 Ford grevinin nedenlerini, Ford Fabrikasındaki sorunlar ve konjonktüre bağlı sorunlar olarak iki ana başlıkta toplayabiliriz.

Konjonktüre bağlı sorunlar, yaklaşmakta olan büyük ekonomik krizin işçilerin yaşamlarındaki ilk etkileridir. 1973 yılı hayat pahalılığında bir sıçramanın olduğu, enflasyonun %8'e ulaştığı bir yıl-

dır. Bir yıl önce yapılan toplu iş sözleşmeleriyle alınan zamlar artan hayat pahalılığı karşısında erimiştir. Sendikalar yeni toplu sözleşme ve ücret artışı taleplerinde bulunmaktadırlar. Az sayıda olsa da bazı işyerlerinde sendikaların talepleri kabul edilmiştir. İşverenlerin geniş bir kesiminin bu talepleri bloke etmesi karşısında bir dizi iş yerinde huzursuzluklar olmuş ve kısa süreli iş bırakmalar gündeme gelmiştir.

Ford Fabrikasında ise en önemli sorun işyerindeki zorunlu yaz tatilinin 4 hafta olması ve bu sürenin uzatılmamasıdır. Göçmen işçiler 4 haftalık izin süresinin ülkelerine arabayla gidip gelmeleri için yeterli olmadığını ileri sürmektedirler. Yazın 6 haftalık bir izin kullanmak istemektedirler. Bu talepleri fabrika yöneticileri tarafından kabul edilmemiştir. 1973 yılı yaz tatilinde Türkiye'ye gidenlerin bir kısmı doktor raporu alarak izin bitim süresinden bir veya iki hafta sonra işbaşı yapmışlardır. İşveren bu raporları kabul etmeyerek tatil bitiminde işbaşı yapmayan bütün işçilere işten çıkış vermeye başlar. Otomatik banda çalışan işçi sayısı azalması sonucu, burada çalışanların iş yükünün artması da fabrikada huzursuzluklar yaratan başka bir nedendir.

İşçilerin iki istemi vardır. İşten çıkarılan 500 civarında Türkiyeli işçinin işe alınması ve herkesin saat ücretinin bir Mark artırılmasıdır. Bu taleplerinin sendika tarafından desteklenmemesi ve işverence kabul edilmemesi sonucu Türkiyeli işçiler toplu olarak iş bırakmaya başlarlar. 24 Ağustos Cuma günü grev başlar, hafta sonu kısmen çalışan-

¹⁶ Ein kurzer historischer Augenblick von Widerstand, Selbstbewusstsein und unverhoffter Anarchie. Eine WDR-Reportage zum Fordstreik 1973. In: Jan Motte/Rainer Ohliger (Hg.) (2004) *Geschichte und Gedächtnis in der Einwanderungsgesellschaft. Migration zwischen historischer Rekonstruktion und Erinnerungspolitik*. Essen, S. 237-249.

lar olur, ama Pazartesi günü bütün Ford Fabrikasında üretim durmuştur.¹⁶ Grevin örgütlenmesinde aktif olan çok az sayıda Alman işçinin dışında greve Almanlardan katılan olmaz. Fabrika Türkiyeli işçiler tarafından işgal edilir. Bütün Türkiyeli işçiler toplu olarak hareket etmektedirler. Fabrika kapıları kapatılır, fabrika içinde yürüyüşler yapılır. Grev eğlenceli bir ortamda yürümektedir. İşçiler şarkılar söyleyerek, halay çekmektedirler. Sendika ve işyeri temsilcileri grevi desteklemezler ve işverenle anlaşarak grevi bir an önce bitirmek için aktif faaliyet gösterirler. İşçiler kendi sözcülerini seçerler ve işverenle görüşmeye gönderirler. Bu temsilciler işyerinde bekleyen fabrikayı işgal etmiş olan işçilere yaptıkları görüşmeleri, işverenin kabul ettiği maddeleri aktarırlar. İki temel talep, işten çıkarılan bütün işçilerin geri alınması ve herkes için saat ücretine bir Mark zam yapılması, kabul edilinceye kadar greve devam kararları işçilerin hemen hemen bütününe katılımıyla alınır. İşverenin çağrısı üzerine Türk Konsolosluğundan temsilciler gelir, işçilerden greve son verme istenir, bu da kabul görmez. Cuma günü işverenin dışardan getirdiği grev kırıcıları tarafından işyerinde yürüyüş yapan grevcilere sopalarla saldırı olur, polis de grev komitesinde olan ve grevi yürüten öncü işçilerin önemli bir kısmını göz altına alır. Grev böylece sona erdirilir. Sayısı tam olarak tespit edilemeyen çok fazla işçinin işine son verilir. Bazı işçiler de sınır dışı edilir.

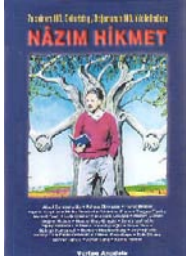
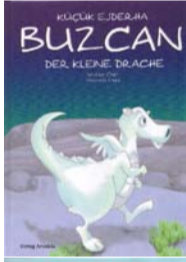
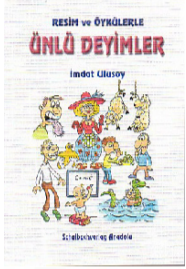
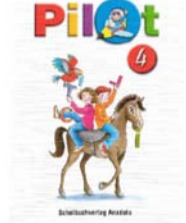
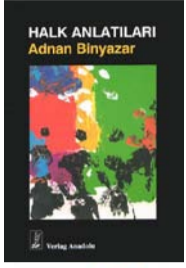
Sonuç

Göçmen işçiler geldikleri toplumda bir dinamizm yaratmaktadırlar. Bu dinamizm, toplum yaşamında çok kültürlülüğün ortak yaşamı zenginleştirmesi, yeni kültür yapılarının ortaya çıkması olduğu gibi, göçmenlerin yaşadıkları zorlukları aşmada gösterdikleri davranışlardır da. Eşitlik istemlerine karşı, kalıcı olarak farklı haklar verilmesine haklılık kazandırmak ve bu eşitsizliğin toplumda kabul edilirliliğini güçlendirmek için, farklılıklar ve etnisite üzerine kurulu söylem stratejik olarak kullanılmaktadır.¹⁷ Etnisitenin yanı sıra ötekinin tanımlanmasında 11 Eylül'den bu yana din ve inanış artarak ön plana çıkarılmaktadır. Bu strateji toplum üyelerinin toplum imkanlarından eşitsiz olarak yararlanmasının ve bu yolla oluşan iktidarın ve eşitsiz toplumsal statülerin meşrulaştırılmasında bir araç olmaktadır.

Bu bakış açısını bir kenara bırakır ve göçmen toplumunun yapısını göz önünde alarak araştırmalara yönelirsek, göçmen işçilerin hegonomik anlatımdaki korunmaya muhtaç olarak tanımlanmalarının tersine, kendi sorunlarını çözmeye yönelik yöntemler oluşturduklarını görürüz. Ford Otomobil Fabrikası'ndaki grev sadece bunlardan biridir. Almanya'da göçmenlerin yaşamlarını incelerken uyum paradigmasının dışına çıkmadan sağlıklı sonuçlara ulaşmak mümkün olamamaktadır.

¹⁷ Balibar, Étienne: *Sind wir Bürger Europas? Politische Integration, soziale Ausgrenzung und die Zukunft des Nationalen*. Hamburg 2003.

Anadolu Yayınevi'nin Türkçe ve iki dilli çocuk kitaplarından örnekler:

Schulbuchverlag Anadolu GmbH
Rheinsstraße 102
41836 Hückelhoven
office@anadolu-verlag.de

Almanya ve Göçmenler-1

Almanya'nın Göçmenlere Neden İhtiyacı Var?

Cem ŞENTÜRK
cemsenturk@gmail.com

OECD'nin Eylül ayı başında yayınladığı Göç raporu, diğer endüstri ülkelerinin aksine Almanya'ya yerleşen göçmen sayısında %11 dolayında bir düşüş yaşandığını ortaya koydu. Sürdürülen aktif aile politikalarına rağmen düşük nüfus oranları, diğer Batı Avrupa ülkeleri gibi Almanya'yı da ciddi biçimde tehdit ederken, toplumun sürdürülebilirliği açısından önem arz eden 20-65 yaş grubunun 65 yaş ve üzeri nüfus aleyhine küçülmesinin önüne geçebilecek, kısa ve orta vadede tek çözüm olan göçmen alımının şu ya da bu nedenle azalması, OECD'nin de dikkat çektiği üzere, özellikle iş piyasasında ciddi sorunlara yol açabilecek bir trend.

Almanya'nın daha az göçmen kabul eden ya da göçmenler için daha az cazip bir ülkeye dönüşmesinin nedenlerine değinmeden, ülkenin karşı karşıya olduğu nüfus sorununun vehametini rakamların diliyle izlemekte yarar var: Federal İstatistik Dairesi'nin 2050 yılına yönelik hazırladığı öngörüler, nüfus hareketliliğinin aynı biçimde sürmesi halinde 65 yaş üstü nüfusun 20 yaş altı genç nüfusun iki katı büyüklüğe ulaşacağını, öğrenci sayılarında köklü bir düşüş görüleceğini ve bugün meslek eğitimi almaya uygun durumdaki 4 milyon öğrencinin sayısının 2050 yılını beklemeye kalmadan 2012 yılında 3 milyona düşeceğini gösteriyor.

Savaş sonrasında büyüyen Alman ekonomisinin öz kaynaklarından karşılayamadığı istihdam ihtiyacını gidermek üzere başvurulan ve izleyen dönemde işçi bulma kurumlarının kontrolü dışında süregelen göç, bugün yine Alman ekonomisinin yaşadığı dönüşümler çerçevesinde durma noktasına gelmiş bulunuyor. Her ne kadar yazının girişinde OECD'ye atıfla Almanya'yı endüstri ülkesi olarak tanımlamış olsak da, bugün Alman ekonomisi ciddi bir dönüşümün sancılarını yaşıyor. Endüstriyel üretimden bilgi ve hizmet yoğun bir üretim biçimine geçiş, bir zamanlar Alman endüstrisinin kalbinin attığı Ruhr Havzası gibi bölgelerde daha gözle görülür biçimde süregeliyor. Üretim biçiminde değişimin yarattığı paylaşım sorunu, yeni bir kaybedenler sınıfı yaratmış durumda. Vasıfsız çalışanların şanslarını yitirdiği yeni ekonomik düzende, 47 yıllık göç sürecinde kaydedilen tüm ilerlemelere rağmen alt tabakada geniş yer işgal eden Türk göç-

menler kaybedenler arasında birinci sırada geliyorlar.

Paylaşım sorunundan kaynaklanan bir diğer olumsuzluk ise, "biz" ve "onlar" tanımlamalarının alt tabakada daralan kaynaklardan da fazla istifade edebilmek için daha keskin hatlar içermeye başlaması. 11 Eylül'ün de iyi bir zemin sunduğu yeni tanımlama biçimleri politik alanda da yansımalar bularak, rasyonel düşüncenin önüne geçebiliyor. Son dönemde yaşanan Türkiye'nin AB üyeliği, Köln Merkez Camii ve Göç Yasası değişikliklerine dair tartışmalar en üst siyasi düzleme taşınan söylemdeki keskinleşmeyi yansıtan birkaç örnek. Şubat ayında yaşanan Ludwigshafen yangını ardından yaşanan medya savaşları, hafife alınan bu değişimin önüne geçilmediği takdirde ne derece büyüyebileceğini gösteren bir ders niteliğindedir. Göçmenlerin algılamalarında oluşan "istenmezlik" hissi, ilişkilerini sürdürdükleri köken ülkelerine yansıyan bir faktör olduğu gibi, yerleşik toplumun göçmenlere dair yaygın yaklaşım ve söylemleri göç alımı konusunda rasyonel yaklaşımı da frenleyen bir etken olarak devreye giriyor. Hatırlanacaktır, bilişim teknolojisi alanında yetişmiş personele ivediyetle ihtiyaç duyan Almanya'nın bir kaç yıl önce başlattığı yeşil kart uygulamasının önu "Kinder statt Inder" (Hintli alma, çocuk yap) sloganlarıyla kesilmişti.

Başarıyla tamamlansın veya tamamlanmasın Almanya'nın bundan sonraki dönemde niteliksiz işgücüne kapılarını açık tutmasını beklememek gerekiyor. İş piyasasındaki dönüşüm çerçevesinde meydana çıkan bu eğilim, nüfus politikasının gerekleri ile çelişme potansiyeline sahip. Toplumsal piramidin en altına yerleştirilen yabancı niteliksiz işgücü yerine, piramidin üst katmanlarına yerleşecek nitelikli yabancı işgücünün alınabilmesi ise ciddi psikolojik bariyerlerin aşılmasını gerektirdiğinden kısa vadede uygulanabilir görünmüyor. Almanya'da dördüncü kuşağı ile yaşamaya devam eden göçmenler nüfus iş piyasası politikasının açmazına çözüm üretme noktasında benzersiz bir potansiyel teşkil ediyorlar. Ülkedeki 2,7 milyonluk nüfusları ile en büyük göçmen grubu teşkil eden Türk göçmenleri ele alırsak: Yaklaşık üçte biri 20 yaş ve altındakilerden oluşan Türk nüfus içerisinde 65 yaş üzerindeki oranın yalnız-

ca %5,6'da kalıyor. Üretken ve potansiyel üretim gücünü temsil eden 45 yaş altı nüfus ise Almanya'daki Türk nüfusun takriben %75'ini oluşturuyor. Genç ve dinamik nüfusun üretken alana çekilebildiği takdirde gerçek bir itici güç olabileceği, ancak bu gerçekleştirilemediği takdirde toplumsal çalkantıların müsebbibine de dönüşebileceği pek çok örneği bulunan bir gerçek. Bu nedenle göçmen gençlerin ekonomik yaşama katılımını mümkün kılacak politik adımlar, hem toplumun üretim gücünün artırılması hem de toplumsal barışın korunması adına büyük önem taşıyor. PISA raporlarında ifadesini bulan, göçmen ailelerinden gelen çocukların, hiçbir ülkede yüksek eğitime dönük bir eğitim alma konusunda Almanya'daki kadar zorlanmadıkları ve bu kesimlerden insanların çocuklarının bu şansı yakalayabilmesi için yüksek öğrenimli ailelerin çocuklarından kat kat fazla bir gayret sarf etmek zorunda kaldıkları gerçeği; öğrencileri dördüncü sınıfta tasnif ederek gelecekle ilgili neredeyse kati olarak belirlenen eğitim sisteminin reforme edilmesini bir zorunluluk haline getiriyor. Ekonomik yaşama girişte zorlanan düşük nitelikli genç nüfusun yanı sıra, eğitim sistemi içerisinde yüksek dereceli okulları başarılı biçimde bitirenlerin de aşmak zorunda oldukları bariyerlerin çok alçak olmadığını belirtmek gerekiyor. Saygın haber dergisi *Der Spiegel*'in Mayıs ayında "Genç, İyi ve İstenmeyen" (*Jung, Gut und Unerwünscht*) başlığı ile verdiği Türk göçmenlerin çocuklarının mezuniyet sonrası Türkiye'ye göç etme yolunu seçtikleri haberi bu gerçekliğin fark edilmesini sağlamıştı. Alman yüksek eğitim kurumlarının öğrenim harçları başta olmak üzere çeşitli nedenlerle cazibesini yitirmesi ise ülkeye giren yabancı öğrenci sayılarında azalmalara neden oluyor.

Almanya'nın iş piyasasını ve nüfus politikasını tehdit eden gelişmeler karşısında göç gerçeği ile varlığını kabul etmenin ötesinde gerçek bir yüzleşmeye girmesi ve eğitim alanı başta olmak üzere iş piyasası ve yabancılar hukukunda reformlara girişmesi gerekiyor. Bu noktada göçmenlerin üzerine de önemli sorumluluklar düşüyor. Tarafların yapması gerekenlere dair görüşlerimizi bir sonraki yazıda paylaşacağız.

Bir "İnandırma" Modeli ve Düşündürdükleri

Kubilay Ercenk

Anadil Dersi Öğretmeni

„Benim çocuğum Türkçe biliyor, onun Almancaya ihtiyacı var!“ veya „Hayır, önce Almanca!“ diye direnen anneleri ve babaları ve de yöntem değiştirmeyi sevmeyen sınıf öğretmenlerini, anadil destekli, çok dilli eğitimin yararlarına nasıl inandırabiliriz?

Çok dilli eğitimin yararlarını kanıtlayan bilimsel araştırmaların sonuçları, akademik süslerden kurtarılıp her kesimin anlayacağı içeriğe henüz kavuşturulamadı. Bu nedenle, çocukla bilim arasında direnen anneleri, babaları ve sınıf öğretmenlerini inandırma ve çocukları çok dilli eğitimin nimetleriyle tanıştırma işi, bu alanda uygulmalı çalışan öğretmenlere düşüyor.

Uygulama alanlarından biri, son yıllarda yaygınlaşan ve geliştirilerek etkinliği artırılan „eşgüdümlü, iki dilli abc öğretimi“dir. (KOALA - Koordinierte Alphabetisierung)

Ben, bu tasarımı benimsemiş ve göçmen kökenli çocukların çoğunlukta olduğu bir ilkokulda çalışıyorum. 1., 2. ve ilk kez bu ders yılında 3. sınıfı da kapsayan iki dilli okuma-yazma, anadil destekli Almanca öğretimi için sınıf öğretmenleriyle birlikte derslere giriyorum. Yararlarına inandığım bu uygulamaya, anne ve babaları da inandırmak için geçerli bir „nedenlendirme“ yapma yükümlülüğünü hep duyumsadım. „Neden iki dilli öğretim?“

Çocuklarımızı yaşama hazırlarken onları, genlerimizde taşıdığımız güdüsel ilgilerle, donanımlı kılmak için uğraşır dururuz. Doğadaki gözlemlerimiz de bu-

nu kanıtlar. Yavrusuna uçmayı öğretmeye çalışan bir anakuşun, çocuğuna okul yolunu belleten bir anneden farkı yoktur. Donanımlar, bize kazandırılan veya sonradan kendi çabalarımızla kazandığımız tüm becerilerdir. Yaşamımızın kalitesi, edindiğimiz donanımların zenginliği ile doğru orantılıdır. Biz bu becerileri kullanarak yaşamımızı düzenleriz.

Dil de çok önemli bir donanımdır ve bütün yaşam boyunca hem nitelik hem de nicelik olarak zenginleşip bize eşlik eder.

İki veya çok dilli öğretimin yararlarına inandırma işi, sözlü didinmelerle havanda su dövmeye benziyordu. Anlata anlata dilimizde tüy bitmişken aklıma geleni bir deneyeyim dedim. Anneyi babayı değil de önce çocukları inandırmayı denemek istedim.

Çocukların algılama, karşılaştırma ve hayal güçlerini kullanacakları sorulu yanıtı bir deney için birbirinden farklı iki ev tasarladım. Bu evlerle inandırma işine önce 1. sınıf çocuklarıyla başladım:

-Bir eviniz olsun ister miydiniz?

-Eveet ...

-Nasıl bir eviniz olsun isterdiniz?

-büyük,

-güzel,

-bahçeli,

-küçük,

-renkli,

-yüksek,

-

İki Ev

Daha önce tahtaya resimlediğim fakat kapalı tuttuğum iki evi açtım.

Artan bir ilgiyle baktılar. Evleri, çok güvendiğim çocuk dikkatiyle iyice karşılaştırdıklarına emin olduktan sonra „soru sormanın tam zamanı“ dedim içimden. Soruları, çocuklardan beklediğim yanıtlara göre sıralamıştım. Birinci beklentim, benim istediğim evi seçmeleiydi.

-Bu evlerden hangisini isterdiniz?

-Şunu ...

-Hangisini?

Elleriyle göstererek;

-Şu taraftakini ...

-Bunu mu?

-Evet.

Çocuklar, onlara göre sağ taraftaki evi seçmişlerdi. Birinci beklentim gerçekleşince sıra „neden?“ sorusuna gelmişti.

-Neden?

- ...

-Neden şunu değil de bunu seçtiniz?

- ...

Susken sessiz, ben yanıt beklemekte, onlar yanıtı geciktirmekte bir süre inatlaştık. Sonunda bir öğrenci;

-Bunun penceresi daha çok, deyiverdi.

Bu beklentim de gerçekleşmişti. Sonuca yaklaşıyorduk. Bundan sonraki sorunun üç yanıtı olmalıydı. Üçünü de bulabilecekler miydi?

-Çok pencerenin ne yararı var?

- ...

-Pencereler ne işe yarar? Evlerde neden pencere vardır?

- ...

Yine karşılıklı bir bekleyiş. Sonunda çocuklardan biri kafamdaki üç yanıttan birini söylüyor ve sonrası çorap söküğü gibi geliyor:

-Dışarıyı daha iyi görebiliriz.

-Çok güzel, başka?

-Daha fazla ışık girer içeriye.

Beklediğimden daha çabuk kavıyorlar, sevinyorum:

-Bu da doğru, başka?

-Eve daha çok hava girer.

O derste; bir evde pencerelerin süs olsun diye yapılmadığını, bir önemi ve işlevi olduğunu çocuklarla birlikte öğrenmiş olduk. Saptadığımız bu sonucu, ilkokul 1. sınıf çocuğu için; „Çok pencere ev iyidir, çok dilli çocuk başarılıdır.“ benzetmesiyle bağlayabilmek kolay olmadı. Bin dereden su getirerek iki önermenin birbiriyle ilgisini anlatmaya çalıştım.

Evdeki pencere sayısıyla çocuktaki dil sayısının önemi ve işlevi -kanımca- tartışılmaz benzerlikler gösterir.

Öğrendiği ve kullandığı her dil çocuğun dışarıya açılan penceresidir.

-Çok dilli bir çocuğun hayal ve algılama gücü daha fazladır, daha çok sezer, görür. (sezgi, görüş)

-Çok dilli bir çocuk bilgiye daha çabuk ulaşır, daha çabuk aydınlanır. (ışık)

-Çok dilli bir çocuk daha yoğun ve çabuk iletişim kurar, daha kolay uyum sağlar. (hava)

Pencere deneyini, 2., 3., ve 4. sınıflarla da tekrarladım. Sonuçlar şaşılacak derecede benzerdi.

Mete Atay'ın yeni kitabı bir panorama

"Birlikte Yaşamın Şifreleri"

1979 yılından bu yana Almanya'da öğretmenlik yapan ve eğitim hizmetinin yanı sıra çok sayıda kitaba da imza atan Mete Atay, yeni bir çalışmasıyla Almanya'daki göç sürecinin bir toplu resmini veriyor. Kısa bir süre önce basılan "Birlikte Yaşamın Şifreleri" başlıklı bu kitapta, Atay, Almanya'nın artık yalnızca "saf kan Almanların" değil, göçmenlerin de vatani olduğunu belirterek, yeni durumun sonuçlarını tartışmaya açıyor. 1990 sonrasındaki Almanya'nın özellikle Türkiye kökenli göçmenler açısından çeşitli açılardan resmedilmesini amaçlayan yazar, toplumun değişik kesimlerinden ve farklı bakış açılarından insanların görüşlerine yer veriyor. Sivil toplum örgütlerinin yöneticileri, işadamları, siyaset sahnesindeki Türkler, bilim insanları, medyadan isimler, kitaptaki yazılarıyla ortaya gerçekten farklı bir fotoğraf çıkmasını sağlıyorlar.

Mete Atay, kitabın girişinde şöyle diyor: "Yazarlarının hepsinin ortak endişeleri elli yılda istedikleri, hayal ettikleri uyumun gerçekleşmemiş olması; ayrımcılığın yasal anlamda sürmesi, fırsat eşitliğinin sağlanamamış olmasıdır. En büyük korkuları; öteki olarak kalmak, yabancı düşmanlığının artması, ırkçı saldırıların yaygınlaşması, yangın alevlerinin yükselmesi, toplumsal barışın bozulma tehlikesidir."

Halen Almanya Türk Öğretmen Dernekleri Federasyonu (ATÖF) Başkanı da olan Mete Atay, önümüzdeki dönemde bu kitabın Almancasını "Der Integrations-Code, Eine Innenansicht" başlığıyla çıkarmayı planlıyor. (Die Gaste-Haber)

Türk Dernekleri ve Uyum

Mehmet AYAS

mehmet.ayas@gelsenkirchen.de

Son yıllarda Almanya'da uyum konusu tartışılırken kaçınılmaz olarak sık sık göçmen derneklerinin olumlu/olumsuz katkıları vurgulanıyor, beklentiler dile getiriliyor. Uyum konusundaki farklı tanım ve değerlendirmelere girmeden göçmen derneklerinin, konu itibarıyla da yalnız Türk derneklerinin çalışmaları hakkında kısa bir değerlendirme yapmak çok zor. Hele çoğunluk toplumundan, tutumlarındaki eksik veya doğrulara ve hatta yasal engellere girmeden böyle bir değerlendirilmenin yapılması tek taraflı olacaktır. Herşeye rağmen bu yazıyla 'çuvaldızı' biraz derneklerimize, daha doğrusu kendimize batırmak istendi. Ayrıca gereksiz bir tartışmaya, suçlamaya girmek için dernek isimleri de verilmedi.

İşçi göçünün 47. yılını geride bıraktık. Bu kırk küsur yıl boyunca yüzlerce, binlerce derneklerimiz kuruldu. Dün ve bugün dahil tüm bu derneklerin bence bir ortak paydası var. O da örgütlenmelerin çıkış noktasının hep 'Türkiye' olması. Bazı dernekler ise iktidardaki partilerin ve devletin doğrudan desteğiyle kuruldu. İlk bakışta belki başka ne olabilirdi denilebilen bu durum, aslında konumuz olan 'uyum' a katkılarının da temel sorununu ve çıkmazını oluşturuyor.

Bu aşamalarda Türkiye'de yıllar boyu süren ve bugün bile tam olarak çözümlendiği söylenemeyecek örgütlenme önündeki yasal zorluklar, doğrudan Almanya'ya taşındı. Değim yerindeyse bir dizi Türkiye kökenli politik ve dini örgütlenme şekilleri Almanya'daki yasal ortamdan faydalanarak kuruldu. Yasal olarak kurulan derneklerin çoğu bu kez illegalitelerini sürdürdüler.

Yetmişli ve seksenli yıllarda hemen hemen her şehirde olan 'sol' derneklerden bu gün ayakta kalan çok denecek kadar az. Tıpkı bugünkü gibi o zamanlar da sol dernekler Almanya'nın politik ve sosyal tartışmalarına sırf birer temsilci göndererek katılıp etkilemeye çalıştılar. Çalışmalarının ağırlığını hep Türkiye ve Türkiye'deki gelişmeler belirledi. Bu durum 12 Eylül darbesinden sonra doruk noktasına ulaştı. Türkiye'deki demokratikleşme sürecinde ve dünyadaki değişimlerden sonra etkinlikleri kalmadı denecek kadar azaldı.

Geriye kalan günümüz derneklerini genel olarak üç grupta toplayabiliriz:

1° Dini ya da İnanç bazında Kurulan Dernekler

2° Hemşehri Dernekleri

3° ve diğerleri (Türk toplumu, Veli ve Öğretmen Dernekleri, Atatürkçü dernekler, vb.)

Bu sıralama aynı zamanda büyüklükleri/üye sayıları açısından da geçerli. Spor ya da futbol dernekleri çok özel bir alan olduğu için konudışı tutuldu. Genelinde Türklerin örgütlenme oranları en iyi niyetle yüzde 15-20'yi geçmez.

Büyük kitlelere hitap edebilen hemşehri dernekleri ise, bir nevi yardımseverler derneği. Buldukları kentlere gerçek-ten de ciddi yardımları oluyor. Çocuk okutuyor, okul yapıyor, kimsesizlere küçümsenmeyecek yardımlar yapıyorlar. Ama bölgelerindeki uyum çalışmalarına katkıları yok denecek kadar az. Son

zamanlarda yaşadıkları şehirlerde yavaş yavaş uyum çalışmalarına katkıda bulunmaya başladılarsa da, bu katkı daha çok düşük düzeyde. Düzenledikleri etkinliklere katılan Alman yok denecek kadar az. Böyle bir istekleri olduğu da pek görülüyor. Ancak çok üst düzeyde Alman temsilciler davet ediliyor.

3. grupta topladığım kimi dernekler gerçekten de buradaki uyum çalışmalarına ciddi bir şekilde eğilmek istiyorlar. Özellikle de beş insanımızın yandığı Solingen'den sonra Türk toplumunda karalı olarak yeni örgütlenme şekilleri arandı, girişimlerde bulunuldu. Bu da maalesef o dönemde çalışmalara katılan derneklerin ve temsilcilerin kısa vadeli dar düşüncelerinden dolayı istenilen boyuta ulaşamadı, ulaşamıyor. Bu arayışta bir çıkmaz da 'Türk lobiciliği' anlayışının kuruluş aşamasında belirleyici olması. İnsan elbet geldiği ülkeyi savunmak ister bir haksızlıkla karşı karşıya gelirse geldiği ülkeyi savunur. Ama bir vatandaş olarak benim de kimi çıkarlarım söz

ğün son Düsseldorf yürüyüşünü örnek vermek istiyorum. Derneklerimiz haklı olarak isteklerini konuşmacılar (Emel Huber ve Bahattin Gemici) aracılığıyla dile getirdiler. Ama Eyalet parlamentosu karşısında sanki savaşa gider gibi 'Plevne' marşları çalıp tıpkı Alman aşırı milliyetçilerin çağrılarına benzer sloganlar atarak nasıl bir hak elde edilebilir? Konumuz Anadili dersi veya somut olarak 'Türkçe' dil dersleri. Türkçe'yi biz çocuklarımız savaş marşları öğrensin diye istemiyoruz. Eğitim için, çocuklarımızın hakkı olduğuna inandığımız için istiyoruz. 'Türkçülük' ve daha kötüsü şovenizm propagandası için değil, özlemini çektiğimiz ülkeyle sağlıklı diyalog kurabilmek, her ülkenin olduğu gibi bizim de çağdaş, hümanist kültür değerlerimizin öğretilmesi için istiyoruz. Hem 'Türkçülük' propagandasının yapıldığı bir anadili dersini Almanya niye verdirsin? Türkiye'de böyle bir şey mümkün mü?

Son olarak da dini dernekler ve içinde buldukları kimi ciddi sorunla-

renleri de karalamayı sürdürüyorlar. Kanaatimce 'illegal' örgütlenme insan psikolojisini bozuyor, toplumu 'biz' ve 'onlar' yada 'örgütlenbilir' ya da 'örgütlenemez' dercesine gruplara bölüyor, açık ve inandırıcı tartışmaların önünü kesiyor.

Bir kısım dini/veya inanç kökenli derneklerin diğer bir sorunu da ekonomi alanındaki faaliyetleri. Nasıl olur ki bir dini üst örgütlenmenin/derneğin milyonlarca geliri oluyor, ama kaynak olarak yalnız bağışları gösteriyor? Bu bağış kimlerin yaptığı ise sır. Almanya dernekler yasası bu konuda açık. Örgütlenmeleri önünde bir yasaklama söz konusu değil. Uyulması gereken yasalar belli, ama bir kuruluş, vergi daireleriyle anlaşarak milyonlarca Euro'luk vergi cezası ödüyorsa, vatandaş olarak da kaynaklarını sormak hakkımız. On binlerce Euro'luk yemek davetiyelerinin kaynakları yalnız vergi dairelerinin sorunu olmamalı. Vatandaşlar da soracak kaynağını. Bu tür davranışlarla güvensizlik doruk noktaya ulaşıyor. Yasal olarak hiçbir geliri gözükmeyen temsilcilerin lüks arabalarla dolaşmaları soru işaretleri doğuruyor.

Şahsen bu tür dini derneklerin Almanya'daki uyum tartışmalarına olumlu katkıda bulunacaklarına inancım az. Biliyorum ki, bu derneklerdeki kimi kişiler bu sorunu dernekleri içinde dile getiriyor, ama başarılı olamıyorlar. O yüzden de bu kişiler zamanla derneklerdeki görevlerinden uzaklaş(tırıl)ıyor.

Bu tür yarı gizli, yarı açık kimi derneklerin faaliyetleri, ancak Türkiye'de bu konuda bir gelişme olursa açık olabilir. Almanya'nın Türk dini dernekleri kiliseleştirme çabaları da ancak ve ancak Türkiye'den gelecek değişimlerle sağlanabilir. Diyanetin yıllarca dışladığı bu tür dini derneklerle son dönemdeki ilişkileri bunda bir adım gibi görüle de, sorunun çözümü daha çok uzak gibi görünmüyor.

Özetle, tüm Türk derneklerin bugünkü yapıları, anlayışları, aralarındaki kısır ve kısa vadeli rekabet anlayışlarıyla Almanya'daki uyum tartışmalarında gerektiği gibi etkili olabilecekleri mümkün görünmüyor. Ortada karşılıklı bir güven sorunu var. Çözümü, burada yetişen, dar tartışmalardan uzak kalmış, 'cemaatçi' ya da tek tip insan yetiştirmek isteyen gruplardan kurtulabilmiş yeni neslin kendilerinin öncü olduğu bir yapılanmada görüyorum. Bu tür örgütlenme hem geldiğimiz ülkenin çıkarlarını hem de yeni vatanımızın çıkarlarını aynı paydaya yerleştirebilmelidir.

Dini derneklerin bir kısmı amaçları konusunda ister istemez açık olamıyorlar. Hatta kimi dini kökenli dernekler dini bir dernek olduklarını ve Türkiye'den gelen kaynaklarını reddediyor, "amacımız yalnız Türk çocuklarının eğitimine yardım etmek diyorlar". Türkiye'den gelen maddi ve manevi desteği kesinlikle reddediyor.

konusu. Kimi zaman bu geldiğim ülkeye ters de gelebilir. Eğitim, anadili dersi, askerlik, vatandaşlık ve yabancılar yasası vs. Bu gibi konular, geldiğim ülkenin de ciddi sorunu olmalı. Bu konuda yardımcı olması beklenebilir, ama benim asıl sorunum, bana bu konuda yeterince destek vermeyen, artık "*buralı oldum*" dediğim ülke 'Almanya' ise, hak talebimi ve politikamı ben belirlemeliyim. Almanya'dan hak talep ederken sanki Türkiye istiyormuş gibi bir ortam oluşturulmamalı. Almanya'nın çözüm arayışlarına olumsuz yansıyor. Türkiye Başbakanının son gezisi ve Köln konuşmasının bize nasıl bir yarar getirdiğini veya zarar verdiğini, Alman kamuoyuna nasıl yansıdığını en iyi biz değerlendirebiliriz. Kişisel kanaatim bu gezi ve konuşmaları, bizi Alman toplumundan biraz daha uzaklaştırdığıdır. Özellikle Türkiye'den öğretmen gönderme önerisi tam bir facia.

Bu konuda yıllarca bana göre çıkamazımız var. Anadili dersleri ile ilgili tasvip edilemeyecek gelişmelere karşı derneklerimizin ortaklaşa düzenledi-

ra değinmek gerekiyor. Bence bu konu, şu andaki en büyük sıkıntılı konularımızdan biri. Bu dernekler bir yandan büyük bir Türk kitlesine hitap ediyor, diğer yandan da yapıları, bu kitlelerin sorunlarına cevap veremeyecek durumda. Ayrıca dini derneklerin iki grup dışında hala belli bir 'gizlilik/illegalite' anlayışlarını sürdürmesi söz konusu. Nedeni de Türkiye Cumhuriyeti yasalarından kaynaklanan yasaklamalar veya kısıtlamalar.

Dini derneklerin bir kısmı amaçları konusunda ister istemez açık olamıyorlar. Hatta kimi dini kökenli dernekler dini bir dernek olduklarını ve Türkiye'den gelen kaynaklarını reddediyor, "*amacımız yalnız Türk çocuklarının eğitimine yardım etmek*" diyorlar. Türkiye'den aldıkları maddi ve manevi desteği kesinlikle reddediyorlar. Çevrelerindeki insanların inanmadıklarını, bağlı oldukları cemaat ve grupların bilmelerine rağmen bunu inatla sürdürüyorlar. Bunda belki de illegalitenin verdiği çekiciliğin etkisiyle, herkesi dünya görüşleri doğrultusunda 'örgütlemeyi' planlıyor, çok eleştiri-

Beyni Özgürleştirmek ve Bilim İnsanı Yetiştirmek

Kemal YALÇIN

Almanya ihracatta dünya birincisidir. Fakat bilim ve teknoloji alanında Amerika'nın gerisinde kalıyor. Alman üniversiteleri bilim üretiminde dünya sırlamasında en önlere yer alamıyor. Kısacası dünya bilim dünyasının merkezi Amerika... Dünyanın her yerinden en güçlü beyinler, genellikle Amerika'ya gidiyor.

Amerikan bilim insanları hemen hemen her yıl Nobel Bilim Ödüllerinden birini yada birkaçını kazanıyor. 2007 yılında Almanya fizik ve kimya dalında iki Nobel Bilim Ödülü aldı. Ama bu yeterli değil.

Almanya bilim yarışında geride kalıyor. Eğitim planlamasında yapılan bazı hatalar nedeniyle, Alman sanayisinin ihtiyaç duyduğu makina, elektronik, elektrik mühendisleri tam karşılanamıyor. Mühendis açığı yüz bin dolayında. Gelecek yıllarda mühendis açığının daha da artacağı tahmin ediliyor.

31 OECD ülkesinde, temel eğitim son sınıfın öğrencileri arasında yapılan PISA araştırmasında Almanya henüz on ikinci, on üçüncü sıralarda yer alıyor. Bu büyük bir sorun. Ne yapmalı, sorusu henüz tam cevaplanmadı. Araştırmalar, denemeler, incelemeler devam ediyor.

Son beş yılda yapılan çalışmalar yavaş yavaş olumlu sonuçlar veriyor. Oysa dünya bilim dünyası baş döndürücü bir hızla ilerliyor. Yavaş ilerleyen, önde koşanlara göre hızla geriliyor.

Bilim ve özgür yaratıcılık

Bilim bir gelenek işidir. Bilim geleneği, bilimsel düşünme alışkanlığı sabırlı, bilinçli, planlı uğraşlarla uzun bir dönemde oluşabilir. Bilim ve felsefe birbirini besler. Felsefi düşünme geleneği ve alışkanlığı da zorlu, uzun süreçlerle oluşur.

Bilim özgür düşünmekle ilerler. İnsan beyninin gıdası özgürlüktür. Özgür yaratıcılık olmadan bilim olmaz. Özgür yaratıcılık, yaratıcı akıl dinle hesaplaşarak gelişir. Bu hesaplaşma olmadan, evrendeki her şey akıl ve bilim önünde hesap vermeden bilimsel düşünme geleneği oluşamaz.

Dünyanın geri toplumları, özellikle İslam âlemi henüz dinsel bilgi ve dinsel düşüncelerle hesaplaşmadı, toplumun beyni özgürleşemedi. Bilimsel özgür düşünme bir gelenek haline gelemedi. Bilimsel ve felsefi düşünmenin yerleşmediği yerlerde, toplumlarda bilim, sanat, felsefe gelişmiyor.

Felsefi ve bilimsel düşünme geleneği Almanya'da rönesans ve aydınlanma dönemlerinde oluşmuştu. Alman bilim ve kültürü bu temel üzerinde gelişti. Fakat 20. yüzyılda Hitler faşizmi yaratıcı Alman bilim ve kültür dünyasını tahrip etti; toplumun beynini ve vicdanını kirletti.

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem, faşizmin kirlettiği ve tahrip ettiği bilim ve kültür dünyasını yenilemek, temizlemek, sağlığına kavuşturmak için çok çeşitli eğitim yöntemleri denendi. Ama henüz bu süreç tamamlanmış değil.

Almanya bilim ve kültür alanındaki açığı kapatmak, bilim ve teknoloji dünyasındaki yarışı en önde götürülebilmek

için bilim ışığında yeni yollar arıyor.

Yeni denemeler yapıyor.

Bu denemelerden biri, ilkokuldan itibaren çocuklara bilimi sevdirmek; bilimsel düşünmeyi ve bilme merakını artırabilme çabasıdır.

“Forscher Ferien” yani “Tatildeki araştırma” projesi bunlardan biridir.

“Tatildeki araştırma” projesi

Tatildeki araştırma projesi, 2006 yılında, Kiel şehrindeki Doğabilimleri Pedagojik Eğitim Enstitüsü (Institut für Pädagogik der Naturwissenschaften in Kiel (IPN) tarafından başlatıldı. Daha sonra Bochum Ruhr Üniversitesi Kimya Fakültesi Didaktik Bölümü tarafından, IPN örneğinden hareket ederek, Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nde 20 ilkokulda uygulamaya kondu. Bochum şehrinde bu proje Hofstede İlkokulu ile Lange-Malterstr. Güneş İlkokulu'nda uygulanıyor. Ben de bu iki ilkokulda Türkçe anadil öğretmenliği yapıyorum. Bu projeye katılan öğrencilerden bir kısmı benim de öğrencilerim. Bu öğrencilerdeki gelişimleri izliyorum.

Projeyi Alman Telekom Vakfı finanse ediyor ve destekliyor.

Tatildeki Araştırma projesinin amacı, ilkokul üçüncü sınıflardan başlayarak maddi nedenlerle aileleri tatile gidemeyen yoksul Alman ya da göçmen çocuklarını yaz tatillerinde, üniversite bünyesinde açılan çocuklar için laboratuvarında bilimle tanıştırmak. Çocuklardaki enerjiyi bilimsel deneylere, araştırmalara yönlendirmek. Yoksul aile çocuklarının yeteneklerini ortaya çıkarmak. Çocuklarda kimya ve fizik olaylarına karşı merak uyandırmak. Çocuklarda bilimsel düşünmeyi, doğaya sorgulayıcı gözle bakabilme alışkanlığını geliştirmek. Bütün bu bilimsel deneyleri, dersleri oyun halinde verebilmek.

Proje iki bölüm halinde yürütülüyor. Birinci bölüm, yaz tatilinde iki haftalık kursa katılıyor. İkinci bölüm ise, 2007-2008 ders yılı boyunca, haftalık bir ders saati biçiminde devam ediyor.

Birinci bölüme katılan öğrencilerden isteyenler ikinci bölüme devam ediyor.

Eyalet çapında 20 okulda süren bu projeyi Ruhr Üniversitesi Kimya Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Katrin Sommer yönetiyor. Projeye katılan ilkokul öğrencilerine kimya ve fizik bilgilerini, deney düzenleme ve yürütme yöntemlerini, deney güvenlik biçimlerini öğretiyor.

Neler yapılıyor?

Güneş İlkokulu 3. sınıf öğrenci-

lerinden yirmisi 2006 yaz tatilinde bu projeye katıldı. Öğrenciler 15 gün Ruhr Üniversitesi'nde deneyler yaptılar. Tatilde araştırma projesi süresince inek sütünden tereyağı elde etmeyi deneylerle, gözlemlerle öğrendiler.

Ayrıca öğrenciler, madencilik ve enerji alanının geçmişten günümüze gelişimini izlemek, teknolojinin gelişimi hakkında tarih bilinci elde edebilmek için, Bochum Maden Müzesi'ni ziyaret ettiler. Daha sonra güneş, ay, yıldızlar, gezegenlerin hareketlerini gözlemlemek için Planetarium'u, sütün elde edildiği mandırayı, bal üretilen bir arı evini gidip incelediler.

Bir ders yılı süren doğa bilimleri kursunda ise ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri; renklerin dünyası, tarladan kahvaltılı sofrasına, Noel ağacı ve çam kokusu, kristaller dünyası, paskalya ve yumurta gibi konular üzerinde çalıştılar.

Bu çalışmalar daima deneylerle, gözlemlerle yapıldı. Öğrencilerin beyni anlamadıkları bilgileri ezberleme zorunda bırakılmadı. Öğrencilere araştırma merakı ve sabrı kazandırılmaya; olayların süreç içindeki değişimleri dikkatle izletilmeye çalışıldı.

Ödüllendirme

Tatilde Araştırma projesine katılan öğrenciler, eyalet başbakanını ziyaret ettiler. Deneylerini başbakana ve eğitim bakanına gösterdiler, basına bilgi verdiler.

Bu ziyaretler basında geniş yankı buldu. Öğrenciler böylece ödüllendirildi, yeni araştırmalara teşvik edildi.

Bu kurslara katılan öğrencilerde olumlu gelişmeler gözlemlenildi. Dikkatleri ve belli bir konu üzerinde yoğunlaşmaları arttı. Doğa olaylarına karşı bakışları değişmeye başladı. Daha çok soru soruyor ve soruları daha mantıklı formüle edebiliyor.

Miniphänomenta

Çocuklara ve gençlere bilim sevgisi ve merakı kazandırmak amacıyla oyun haline getirilmiş 52 deney istasyonu iki hafta süreyle okul salon ve sınıflarında kuruluyor. İlkokul öğrencileri sınıf sınıfı, sırayla 52 istasyonu görüyor. Her biri oyuncak haline getirilmiş deneyleri etken bir şekilde kendi başına yada arkadaşlarıyla gerçekleştiriyor. Çocuklarda el ile beyin arasındaki ilişkinin geliştirilmesi amaçlanıyor.

Küçük fenomenler öğretim yöntemi, Flensburg Üniversitesi tarafından geliştirilmiştir. Her oyuncak deney, bilimsel olarak üniversitede denenmiş, uygulanmıştır.

Her deney istasyonunun bilimsel açıklamaları bir kitapta toplanmış, öğretmenlerin hizmetine sunulmuştur.

Miniphänomenta yöntemini doğran esas düşünce; çocuklarda ve gençlerde doğa olaylarını dolaysız duygu ve düşünme deneyleriyle öğrenme, doğaya güveni geliştirme, doğa olayları karşısındaki şaşkınlığı, korkuyu gidermeye çalışmaktır.

Bilimsel ve pedagojik amaç, çocuklara ve gençlere doğayı dinsel düşünce ve korkularla değil, bilimsel düşünce ve deneylerle kavratılabilir, araştırma ve düşünme zevkini tattırabilmektir.

Diğer bir önemli pedagojik amaç ise, okul ile veliler arasında geliştirici bir bağ kurmak; her öğrenciye kendi velisine yada diğer verilere doğadaki bir fenomeni deneylerle açıklama ve anlatabilme olanağı vermektir.

Uygulama

Küçük fenomenler öğretimi ve uygulaması için okul idaresi gönüllü bir öğretmeni görevlendirir. Bu öğretmen küçük fenomenler uygulama kurslarına katılır. Daha sonra kurulan deney istasyonları hakkında sınıf öğretmenlerine bilgi verir.

Öğrenciler sınıflar halinde ya da teneffüslerde deney istasyonlarında oynarken görevli öğretmen öğrencilerin sorularına cevap verir. Deney istasyonları, okul tarafından parasız olarak İşverenler Birliği'nden ücretsiz olarak kiralanır.

Bu uygulama Güneş İlkokulu'nda gerçekleştirildi. İki hafta boyunca öğrenciler oyuncak deneylerle haşır neşir oldular. Öğrenciler teneffüslerde bile deney istasyonlarının başından ayrılmıyor.

Öğrenciler, ışık kırılması, renk ayrımı, manyetik alan, hız, hava basıncı, göz yanılmaları, iletkenler, elektriklenme, ısı ve hava değişimi, yerçekimi, telefon, ses ve işitme gibi deney istasyonlarında bu olayları oyun zevkiyle incelediler, birbirlerine, öğretmenlerine ve en sonunda anne ve babalarına açıkladılar.

İki haftanın sonunda okulda bilim şenliği diyebileceğimiz güzel bir gün yaşandı.

Her çocuğa bir enstrüman projesi

Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nde ilkokullarda üçüncü bir proje uygulamaya başlandı. Bu proje, “Her çocuğa bir enstrüman” adını taşıyor.

Her çocuğa bir enstrüman projesi, Kültür Başkenti 2010 çerçevesinde Ruhr havzasındaki ilkokullarda uygulamaya konan pedagojik bir müzik programıdır. Federal Almanya Cumhurbaşkanı Horst Köhler bu model projeye des-

tek vermektedir. Program, Federal Kültür Vakfı, Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti ve "Zukunftstiftung Bildung in der GLS Treuhand e.V." tarafından geliştirilmiş ve geniş çapta teşvik edilmiştir.

Her Çocuğa Bir Enstrüman Vakfı, programa katılan müzik okullarıyla sıkı işbirliği içerisinde projenin akışını koordine etmektedir.

Her Çocuğa Bir Enstrüman programı, ilkokula giden çocukların müziğe ilgisini uyandırmayı amaçlamaktadır. Bu vesileyle çocuklar, ritim ve usulün ne anlama geldiğini, ayrıca seslerin nasıl oluştuğunu, enstrümanların nasıl ses verdiklerini ve nasıl çalındıklarını öğreneceklerdir.

Dört yıllık eğitim boyunca müzikal anlamda ifade türlerinin zenginliği tanıtılacak ve yaratıcılık, sabır ve algılama yeteneğinin kombinasyonu güçlendirilecektir. Bu program Ruhr havzasındaki ilkokullarda uygulanacaktır.

Her Çocuğa Bir Enstrüman programı, birinci sınıfta çok sayıda enstrümanı tanıma ve denemeye yönelik olacaktır. İkinci sınıftan itibaren her çocuğa kendi seçeceği enstrüman üzerinde ders verilecektir. Üçüncü sınıftan itibaren de "Kun-terbund" orkestrasında diğer çocuklarla birlikte ortak müzikal çalışmalar yapılacaktır.

Okullar arasında öğrenme yarışını teşvik

Öğrenme dinamik bir süreçtir. Öğretim düzeyini ve üretkenliği artırmak için okullar arasında yaratıcı rekabeti artırıcı kararlar alındı.

Eskiden her çocuk evine en yakın yerdeki ilkokula giderdi. Şimdi ise belli belirli uzaklık dışındaki ulaşım parasını ödeyerek istediği ilkokula çocuğunu gönderebilir.

Bu durumda, okullar öğrenci kazanmak, velinin güvenini elde etmek için daha çok verimli olmak, öğretim düzeyini artırmaya gayret etmektedirler. Öğrencisi belli bir sayının altına düşen okullar kapanmakta, öğretmenler işsizlikle karşı karşıya kalmaktadır.

Başarılı okullar eyaletler düzeyinde yapılan değerlendirmelerle seçilmekte, ödüllendirilmektedir.

Tatilde araştırmacı, miniphänomena ve her çocuğa bir enstrüman gibi projeleri başarıyla uygulayan okullardan biri olan, öğrencilerinin üçte biri Türk olan Bochum Güneş İlkokulu 200 ilkokul arasında birinci seçilmiştir.

Sonuç:

Çocuğu insan etmek zor, sabırlı, bilinçli uzun bir süreçtir. Dünya devletleri arasındaki ekonomik rekabet, bilim ve teknoloji alanında da hızla sürüyor. Artık milletleri millet yapan üstünde parlayan bilim güneşidir. Bilimle, felsefeyle, sanatla gidilmeyen yolun sonu karanlıktır. Bilim insanı yetiştirmek, bilim güneşini yükseltmek için uzun süreli, bilimsel eğitim programları geliştirilmeli ve eğitime çok yatırım yapılmalıdır. Bilim güneşi parlamayan devletler, geriliğe, yoksulluğa kendi kendilerini mahkum etmiş olurlar.

Bochum, 20 Mayıs 2008

Alman Okul Sistemi ve İnsan Hakları

Dr. Hakan AKGÜN

"Alman Okulu Sistemi İnsan Haklarını İhlal Etmektedir." (Remscheid General-Anzeiger, 22.03.2007)

Bu ve buna benzer başlıklarla geçen haberleri 22.03.2007 tarihli gazete ve dergilerde okuduğumda biraz umutlanmıştım. Herhalde yakında bu konu Avrupa Topluluğu İnsan Hakları Mahkemesinde görüşülür, Alman politikacılarının yıllardır gözardı ettiği okul sistemindeki dışlanma ve ayrımcılık sona erer diye düşünmüştüm. Aradan yaklaşık bir buçuk yıl geçmesine rağmen bugüne kadar ne yazık ki yine hiç bir değişiklik olmadı. Sistem yine aynı sistem, dışlananlar, ayrımcılığa uğrayanlar yine aynı öğrenciler, yani maddi gücü yetersiz olan ailelerin veya göçmen ailelerin çocukları.

Daha önceki uluslararası PISA araştırmalarının sonuçlarında olduğu gibi Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komiseri Vernor Munoz'un raporunun ortaya çıkardığı ayıplar da eğitim politikacıları tarafından yine başarıyla gözardı edilmiş ve sistem halen aynı şekilde uygulanmaktadır.

Porto Rico'lu Vernor Munoz 2007 yılında 10 gün boyunca değişik eyaletlerdeki çeşitli okul tiplerini ve yüksek okulları ziyaret ettikten sonra sunduğu raporunda Alman okul sistemini özellikle şu konularda eleştirmiş, federal hükümetten okul sisteminin özgür eğitim hakkını kısıtlayan noktalarının dikkate alınarak acilen değiştirilmesini talep etmiştir. Bu noktalardan önemli bulduklarım şunlardır:

1. Daha önceki uluslararası PISA araştırma sonuçlarında ortaya konulduğu gibi okuldaki başarısızlık ve öğrencilerin sosyal alt tabakalardan veya göçmen ailelerden gelmeleri arasında sıkı bir bağ bulunmaktadır.

2. Şu anda uygulanan elemeye dayalı çok dallı okul sistemi ayrımcılığı körüklemektedir. Sayın Munoz yaptığı okul ziyaretlerinde bu sınıflandırmanın yoksul ailelerin ve göçmen kökenli ailelerin çocuklarının zararına işlediğini tespit etmiştir.

3. Göçmen ailelerin çocukları ve özürli çocukların uğradıkları sosyal haksızlığın giderilmesi ve eşit eğitim ve öğretim olanaklarının her çocuk için güvence altına alınması gerekmektedir.

Durum gerçekten bu kadar kötü

mü? Yoksa bütün bunlar bazı politikacıların dile getirdikleri gibi ipe sapa gelmeyen, gerçeğe ilgisi olmayan, çok iyi eğitim veren okul tiplerini karalamaya yönelik iddialar mıdır?

Şaka bir yana durum gerçekten içler acısı. Özellikle maddi olanakları kısıtlı ailelerin çocukları –ne yazık ki göçmen ailelerin çoğunluğu işçi kökenlidir– göz göre göre ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Yoksa göçmen ailelerin çocuklarının yaklaşık olarak sadece %5'inin *Gymnasium*'a, %50 kadarının *Hauptschule*'ye gitmelerini, *Förderschule*'lere giden öğrencilerin çoğunluğunun göçmen ailelerin çocukları olmasını nasıl açıklayabiliriz. Görünen köy kılavuz istemiyor.

Bazılarının anne babaları işaret ederek esas sorunun onların ilgisizliğinden kaynaklandığını söylediklerini duyar gibiyim. Sosyal sistemin alt tabakalarından gelen ve eğitim seviyeleri yetersiz olan ailelerin bir akademisyen aileyle aynı oranda çocuklarını teşvik etmeleri tabii ki beklenemez. Fakat bu açmazların zararını çocukların çekmemeleri için olasılık dahilinde olan herşeyi yapmak adil ve sosyal bir devletin görevi değil midir?

Örneğin bütün çocukların 4. sınıfın sonunda bir elemeye geçirilip birçoğunun özgüvenlerini ve öğrenme isteklerini yitirmelerini önleyerek, örneğin ana dilleri Almanca olmayan çocukların hem kendi dillerini geliştirirken hem de yabancı bir dil olan ülke dili Almanca'yı geliştirmelerini sağlayarak.

Yine bazılarının son zamanlarda bu konuda eyalet hükümetinin çok iyi işler yaptığını, onları da görmek gerektiğini belirterek itiraz ettiklerini görür gibiyim. Bazı yeniliklerin yapıldığını görmemezlikten gelmek yanlış olur. Fakat politikacılar biraz tam günlük okul, biraz bireysel teşvik gibi reformcuklarla durumu idare etmeye çalışıyorlar. Ne yazık ki bütün bunlar şu andaki sistemi kırtararak amacıyla yapılan, kalıcı etkisi olmayan göz boyama eylemlerinden ibarettir ve köklü bir sistem değişikliğine yönelik değildir.

Çünkü asıl sorun bu sistemin çocukları daha 10 yaşında iken "sen şu okul tipine layıksın, sen değilsin..." diyerek elemeye geçirip değişik çekmecelelere ayırmasıdır. Asıl sorun 4. sınıftan sonra öğretmenlerin verdiği tavsiyelerin bağlayıcı olması ve böylece anne babaların çocukları için en iyi öğretim şeklini seçme haklarının ellerinden alınmasıdır. Olaya bu açıdan bakacak olursak son üç sene beri geçerli olan bu uygulamayla sistemin düzeltilmesi bir yana, daha da kötüleştirilmiştir. Ve bu tür uygulamalar reform adı altında gerçekleştirilmektedir. Yine diğer önemli bir sorun da öğretmen eğitiminde ana dilleri Almanca olmayan göçmen kökenli öğrencilerin birlikte getirdikleri ve okuldaki öğretimlerinde önemli olan bazı özelliklerin bu güne kadar dikkate alınmamasıdır. Sözün kısası sorun bir sistem sorunudur ve köklü bir sistem değişikliğini gerektirmektedir.

Şimdi buradan –yüksek okul öğrencisinden öğretim görevlisine kadar– bütün aydınlara seslenmek istiyorum. Daha ne kadar bekleyeceğiz bu haksız ve apart sistemin değişmesi yolunda inisiyatif koymak, sesimizi yükseltmek için? PISA araştırma raporları ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonunun raporu benim düşünceme göre Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine suç duyurusunda bulunmak veya dava açmak için yeterli deliller sunmaktadır. Aynı şekilde Prof. Dr. Radtke ve Prof. Dr. Gomolla'nın birlikte yaptıkları "Kurumsal Ayrımcılık"* başlıklı bilimsel araştırmaları da bu konuda çeşitli kanıtlar içermektedir.

* Gomolla, Mechtild-Radtke, Frank-Olaf, Institutionelle Diskriminierung, Die Herstellung ethnischer Differenz in der Schule 2., durchges. u. erw. Aufl. 2007. Juli 2007, Vs Verlag

Yurt Özlemi ve Entegrasyon

Türkiyeli Göçmenler Kendilerini Almanya'da Nasıl Duyumsuyorlar?

PD Dr. Hacı-Halil USLUCAN
Helmut-Schmidt-Universität Hamburg

“Felsefe, aslında bir yurt özlemi - her yerde, kendi evinde olabilmenin güdüsüdür.” [Georg Philipp Friedrich von Hardenberg (Novalis) (1772-1801)]

Bir kavram olarak “yurt özlemi” (*Heimweh*) ilk defa 17. yüzyılda İsviçre’de kullanılmış olup, yabancı ülkeler için görev yapan İsviçreli askerlerin tepkiselliğini nitelemiştir. Buna yönelik ilk yayın, Basel’li doktor Johannes Hofer’in 1688 tarihli tezi olmuştur ve yurt özlemini nostaljik bir görünümde yansıtmıştır. Genellikle yurt özlemi ve nostalji –buna nostaljik tepki de denebilir– bir bütün olarak algılanır (nostos+algos: geçmiş zaman (yurda dönüş) + sızı). Böylece yurt özlemi, her zaman, insanların kontrolü kaybetmesinin de bir ifade şekli olmuştur; çünkü yeni çevrenin öncelikle edinilerek, özümşenerek, varolan bilgi şemalarına yerleştirilmesi gerekmektedir.

“Yurt özlemi” kavramı, hüznü duyumsamasından ayrı düşünülemez. O, her zaman yabancı çevrelerde varlığını hissettirir. Türkiyeli göçmenlerin ruhsal durumları hakkındaki, kendi izlenimlerini de yansıtmakta olan en belirgin olgu, yurt özleminin yarattığı sızıdır. Almanya’da ne zamandan beri yaşadığının bu bağlamda bir önemi yoktur. Semptomlarının ise acil, kısa süre önce gerçekleşmiş bir mekan değişiminden kaynaklanmadığı, tersine, kalıcı yaşamlarına eşlik eden ciddi bir yük teşkil ettiği söylenebilir.

Peki yurt özleminin entegrasyon ile bağlantısı nedir? Belki de yurt özlemi, entegrasyonun gerçekleşmesini engelleyen belirleyici bir etken olarak düşünülebilir, çünkü kim kendini psikolojik açıdan yurduna sıkı bağlarla bağlı hissediyorsa, o kişi, yeni çevresinin tepkilerine eğilim göstermekte ve kalıcı bir şekilde yerleşmekte zorlanacaktır. Bu açıdan bakıldığında, yurt özleminin yeni çevrede etkinleşebilmede zaafa, aynı zaafın da toplumsal tecride ve nihayetinde daha şiddetli yurt özlemine sebebiyet vereceği düşünülebilir.

Birçok Türkiyeli göçmen için örneğin kendi ülkeleri artık yabancılaşmış, fakat gelinen yabancı çevre yurt edinilememiştir. Tereddütte kalan insanların egemen olamadıkları durum ve etkileşim koşullarından daha ziyade kaçındıkları ve böylece sorunlara karşı koyabilme becerilerini istenilen boyutlarda geliştiremedikleri söylenebilir. İçinde buldukları koşulların ise tamamen değişmesi mümkün olmadığından, yeni olaylarla karşı karşıya bulduklarında, güvensiz-

likleri giderek derinleşmektedir.

Basit bir pasaport değiştirme ile, yani yeni bir vatandaşlık ile, ayrıca yeni bir yurt edinilmediği ilk kuşak Türklere açıkça görülmektedir. Öz yurdun imgesel sıcaklığı ve emniyetinin bir yanılama olduğu ise, ülkelerine geri dönenlerin aşırı bir biçimde idealleştirdikleri yurdun dönüşümden geçen güvenilirliğinde gözlemlenmektedir. Onlar, üzüntüyle, yurdun nasıl sıradanlaşmış ve geçerliliğini yitirmiş bir biyotopa (*Boesch, 1998*) dönüşüğünü görüp öğrenmişlerdir.

Yurt özlemi ile bağıntılı sorular, ayrılık, yitim, bağlılık ve güven gibi bir dizi psikolojik sorunsal ile temas etmektedir.

“Yurt özlemi” öncelikle, tanıdık,

İstatistik hesaplar, yetersiz kalan toplumsal destek durumlarında, yurt özleminden kaynaklanan sıkıntıların belirgin bir şekilde arttığını göstermekte, bu olgu da, göçmenlerin ruhsal sağlığı açısından sivil kuruluşların ve ilişkiler ağının olağanüstü önemini ön plana çıkarmaktadır. Toplumsal desteğin bulunmaması koşullarında göçmenler, daha şiddetli bir yalnızlık ve çaresizlik hissedecekler ve de daha çok yurt özlemi duyumsayacaklardır. Bu duyumsama ise, günlük yaşamın zorlukları duygusal olarak hazmedildiğinde, öz saygı az gelişmiş ve sosyal çevre düzensiz ve anlaşılmaz olduğunda pekişebilecektir.

samimiyet bildiren mekanları betimleyen, her zaman da, insanların kontrolü kaybetmesinin bir ifade şekli olmuştur; çünkü yeni çevrenin öncelikle edinilerek, özümşenerek, varolan bilgi şemalarına yerleştirilmesi gerekmektedir. Belki de özlem duyumsaması, yaşamın zorunluluklarından bir kaçış biçimidir de. “Yurt özlemi” hisseden insan, o samimi, ama yok olan dünyayı idealize eder ve de onu, çocuksu mutluluğun tadıldığı yer olarak tanımlar.

Bu duyguya, şimdiki gerçekliğin değerini düşürmek ve geçmişe imgesel değer kazandırmak denk düşer. Bugünün ve geleceğin ihtiyaç giderimine odaklı potansiyelleri geçmiş zamana aktarılır; olumsuzluk ihtiva eden bu olguya göre, şu içerik kristalleşmektedir: Yurt özlemi duyumsayan insan, ayrıca, kendisinin, sıcaklık, şefkat ve himaye altında ol-

ma duygusundan yoksun olduğu bildiriminde de bulunmaktadır.

Yerleşim yerini değiştirmek bir geçiş aşamasını karakterize eder ve sonucu, ilkin, artan bir çaresizlik, bunalım ve stress olabilir. Stress ise aynı zamanda, hastalıklara olan eğilimliliği artırır ve de bağışıklık sistemini zayıflatır. Göçmen işçilerde olduğu gibi bir ülkeden diğerine geçiş, basit bir yerleşim yeri değişiminden çok daha vahimdir.

Göçmenler, Alman toplumuna kıyasla daha yoğun riskler ve sağlığı olumsuz etkileyen durumlar göstermektedirler. *Collatz*’ın tahminine göre “*Life-events*” ölçütleriyle bu kesimin yükü 20 kat daha ağır (*Collatz 1998*). Ayrıca Türkiyeli göçmenlerin, Alman işçi-

stres duyumsamasının üstesinden gelebilmek için önemli bir rol oynamaktadır. Kaynaklarda örtüşen bulgular, aileleriyle birlikte göçen insanların sorunlarını, yalnız veya dul olarak yaşayanlardan daha iyi çözdüklerini göstermektedir. Yurt içi mekân değişimleriyle önceden kazanılan deneyimler de stres duyumsamadaki derecelendirmede kesin etki yaratmaktadır. Öyle görünmektedir ki, doğrudan bir “yurt özlemi semptomu” bulunmamakla birlikte, yurt özlemine dayalı deneyimler en iyi ihtimalde, motivasyon ve ruh hallerindeki değişimle açıklanabilir. Yurt özlemi ile korku, bunalım, bedensel semptomlar, geçmişe odaklı kafa yorma eğilimi ve gelişimi güdümlen bilgi üretimindeki başarısızlık arasında yüksek bir ilişki bağı mevcuttur. Öyle ki, Fisher (1986), yurt sızısı duyumsayan insanlarda betili tasarımların (hayallerin) hakim olduğunu, bunun tersine, sözü edilen sızıyı hissetmeyenlerde, düşünsel yoğunluğun daha çok somut sorunlara yönelmekte olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu bağlamda zihinsel etkinliklerde esaslı farklılıklar da saptanabilmektedir. Muhtemelen, yurda dönük düşünüş, kurgusal bir dünyaya kaçış biçimidir, çünkü gün üzeri düşler ve geçmişin hoş yanlarını anımsamak, güncel sorunlarla karşı karşıya kalmaktan sakınmayı desteklemektedir.

Kendi hazırlamış olduğum, anonimleştirilmiş, standardize edilmiş ve Berlin’de yaşayan 12-65 yaş grubu Türkiye kökenli 350 civarında yurttaş ile yapılan anket, bunların yarısının, kısmen üçte ikisinin yurt özlemi duyumsadıklarını göstermiştir. Ankete katılan üniversite öğrencileri orta derecede bulunmuşlardır, bu da evlilik ve iş amaçlı Almanya’ya gelenlerden daha, ama Almanya doğumlu olanlardan daha yüksek bir sonuç işaret etmekte. En az yurt özlemi tepkisini ise Türkiyeli kadın akademisyenler göstermiştir. Görünüşe göre eğitim, tecrübeler dayanan ve yük olarak duyumsanan her yurt özlemine karşı bir koruyucu etmen şeklinde tezahür etmekte.

İstatistik hesaplar, yetersiz kalan toplumsal destek durumlarında, yurt özleminden kaynaklanan sıkıntıların belirgin bir şekilde arttığını göstermekte, bu olgu da, göçmenlerin ruhsal sağlığı açısından sivil kuruluşların ve ilişkiler ağının olağanüstü önemini ön plana çıkarılmaktadır. Toplumsal desteğin bulunmaması koşullarında göçmenler, daha şiddetli bir yalnızlık ve çaresizlik hissedecekler ve de daha çok yurt özlemi duyumsayacaklardır. Bu duyumsama ise, günlük yaşamın zorlukları duygusal olarak hazmedildiğinde, öz saygı az gelişmiş ve sosyal çevre düzensiz ve anlaşılmaz olduğunda pekişebilecektir. Daha fazla sivil kuruluş ve geniş sosyal ilişkiler ağı, yaşam uyumsuzluklarını duygusal değil etkin olarak çözmek ve de toplumsal koşulların geniş ölçekte saydamlığı, psikolojik sıkıntılardan –sadece göçmenlerde değil– koruyabilecek unsurlardır.

[Uslucan, H.-H. (2005). *Heimweh und Depressivität türkischer Migranten in Deutschland*. Zeitschrift für klinische Psychologie, Psychiatrie und Psychotherapie, 3, 230-248.]

* *Akkulturasyon*: Bir grubun veya kişinin başka bir kültürden parçacıklar alarak kültürel dönüşüme uğraması.

Cumhuriyet Hafta Kapandı...

Günlük *Cumhuriyet* gazetesinin haber ve yazılarından seçmeleri içeren ve Avrupa'da yayınlanan *Cumhuriyet Hafta*, İstanbul'daki yönetimin kararıyla Eylül ayından itibaren yayın yaşamını sona erdirdi. 2004-2005 yıllarında 15 ay yayına ara veren *Cumhuriyet Hafta*, yayınlandığı 17 yıl boyunca Avrupa'da yaşayan Türkiyeliler için "aydınlık" bir dünyanın kapısı olmuştu. Avrupa'da yayınlanan Türkiye gazeteleri yanında, okunabilir ve okunması gereken tek gazete olan *Cumhuriyet Hafta*'nın kapatılmasına okuyuculardan pek çok tepki geldi. Bir okuyucusunun sözüyle, kendilerini "cami avlusuna terk edilmiş çocuk" gibi hissettiklerini söyleyen *Cumhuriyet Hafta* okurlarının İstanbul'daki yönetime yaptıkları başvurular sonuçsuz kalırken, bir başka zamanda yeniden yayınlanıp yayınlanmayacağı da öğrenilemedi. Tek gerçek şu ki, "Türkiye'nin aydınlık insanları, size Cumhuriyet yakışır" sloganı artık Avrupa'da duyulmayacak.

Deniz Feneri

Deniz feneri, çok eski tarihlerden beri gemicilerin kayalık bölgeleri ve sığ suları saptamak için kullandıkları bir çeşit işaret ve uyarı ışığı kaynağıdır. Bu nedenle deniz fenerinin bulunduğu yerler gemiciler için bir tehlike bölgesidir. Bu yüzden de, mümkün olduğu kadar fenerin açıklarından dolaşarak yollarını izlemeye çalışırlar. Denizcilikte "deniz fenerine doğru gitmek", her durumda kayalık bölgeye gitmek, tehlikeli sulara girmek, nihayetinde geminin kayalara çarparak parçalanması anlamına gelir.

Tüm inançların aksine, deniz fenerleri gemicilere güvenli bölgeyi gösteren bir işaret değil, tam tersine tehlikeli bölgede yer alarak, gemicileri bu tehlikeli bölgelerden uzak tutmayı sağlayan bir denizcilik işaretidir.

Okyanuslarda korsanlık döneminin başlamasıyla birlikte deniz fenerleri, korsanlar tarafından ticaret gemilerini kıyıya oturtarak ya da kayalıklara çarpıp parçalanarak ele geçirilmesi için kullanılan bir korsan silahı haline gelmiştir.

Gerek tehlikeli bölgeleri işaretçisi olması, gerekse korsanlar tarafından sahte deniz fenerleriyle gemilerin yağmalanmasında kullanılan bir araç olması, denizciler ve bilenler için deniz feneri, uzak durulması gereken bir işaret feneridir. Bilinir ki, nerede deniz feneri varsa, orada bir tehlike mevcuttur. Bunun yanında korsanların yaktığı sahte deniz feneri ateşleri de, güvenli deniz yollarını tehlikeli bölge haline getirerek gemicileri her zaman tuzağa düşürmekte kullanılmıştır.

Kuzey Ren Vestfalya Eyaletinde "Türkçe ve Almanca Okuma Yarışması" Başlıyor

Die Integrationsbeauftragte des Landes Nordrhein-Westfalen

Haydi gel, sen de okul Komm, lies auch Du mit!
Türke - Almanca Okuma Yarışması 2008
Vorlesewettbewerb in Türkisch und Deutsch 2008

Liebe Schülerin und lieber Schüler,
Du hast bestimmt Lust, an einem landesweiten Vorlesewettbewerb in Türkisch und Deutsch teilzunehmen! Alles, was Du dazu brauchst, ist ein bisschen Mut und Dein Lieblingsbuch. Vielleicht gibt es einen besonders spannenden, einen besonders lustigen oder auch einen traurigen Ausschnitt aus diesem Buch. Komm, lies auch Du mit! Informationen zum Vorlesewettbewerb bekommst Du von Deinem Türkischlehrer oder Deiner Türkischlehrerin und unter www.krvtoed.de.

Und nun viel Spaß und viel Erfolg beim Vorlesewettbewerb.

Sehr geehrte,

eyalet düzeyinde yapılacak olan "Türkçe ve Almanca Okuma Yarışması"na katılmak isterseniz! Bunun için biraz cesaret ve çok sevdiğiniz bir kitap yeterlidir. Kitabınızda sizi çok etkileyen, heyecanlandıran, sevinçten veya üzme ile bölmeye değer, "Okuma Yarışması" ile ilgili bilgiler Türkçe öğretmenleriniz veya www.krvtoed.de adresinden alabilirsiniz.

Haydi gel sen de okul Hepinize başarılar!

Türkischer Lehrerrat
Nordrhein-Westfalen e.V.

www.integrationsbeauftragter.nrw.de

KRV Eyaleti düzeyinde üç kategoride sürdürülecek olan, geniş çaplı bir "Türkçe ve Almanca Okuma Yarışması" düzenleniyor. İlkokullarda 3. ve 4. sınıfların, orta dereceli okullarda ise 5./6. ve 7./8. sınıfların kendi aralarında yarışacakları bu kapsamlı etkinlik, okul/şehir, il ve eyalet düzeyinde gerçekleşecek.

Okuma yarışmasına katılacak öğrenciler, okul müdürlüklerine ya da okullarındaki Türkçe öğretmenlerine müracaat edebilecekler. Yarışmaya katılan öğrencilerin tümüne birer katılım belgesi, kendi kategorilerinde başarılı öğrencilere de birer başarı belgesi ve çeşitli hediyeler verilecek.

Yarışma ile ilgili tüm belgeler ve bilgiler, KRV Eyaleti Hükümetinin entegrasyondan sorumlu yetkilileri tarafından eyalette bulunan tüm okullara ve sivil toplum örgütlerine gönderildi.

KRV Eyalet Hükümetinin entegrasyondan sorumlu millet vekili Thomas Kufen "Türkçe ve Almanca Okuma Yarışması"nı, KRV Türk Öğretmenler Derneği'nin (KRVTÖD) işbirliği başta olmak üzere,

KRV Eyaleti Göçmen Çocukları ve Gençleri Destekleme Merkezi (RAA), Almanya Türk Öğretmen Dernekleri Federasyonu (ATÖF), KRV Göçmen Meclisleri Birliği (LAGA), KRV Türk Toplumu (TGD NRW), Almanya ve KRV Türk Veli Dernekleri Federasyonu, Anadolu ve Önel Yayınevleri, Show Türk ve Hürriyet Gazetesi'nin desteği ile gerçekleştiriyor.

KRV Türk Öğretmenler Derneği'nin Başkanı Taner Atabek, bu yarışmaya yoğun bir katılım beklendiğini belirterek "böylece kültürümüze ve Türkçemize olan sevgimizi gündeme taşımış olacağız" sözlerini ekledi.

KRV Eyaleti düzeyinde yapılacak olan "Türkçe ve Almanca Okuma Yarışması" ile ilgili daha geniş bilgi için www.krvtoed.de ve www.integrationsbeauftragter.nrw.de internet adreslerinden yararlanabilirsiniz.

Ruhr Kitap Fuarı

17.10.-26.10.2008

Universität Duisburg-Essen
Glaspavillon/Campus Essen
Universitätsstr. 12

www.buchmesse-ruhr.de

